

**KÊTÊ WANNGO TÎ
SAVÂA NA PEKÔ TÎ
TROMMA**

Sango

Fĩtasũ tĩ sango 1: Gwennngo tĩ senga na yã tĩ mbênĩ finĩ koddoro

Senngango na poppo tĩ âfinĩ âwavaka tĩ mo alĩngbi tĩ mũ kêtê tângo

Sinngo na Osotraly alĩngbi tĩ yêngi bê tĩ mo mĩngi. Tĩ kpãa nĩ bê tĩ mo ayâpu, mo baa mo tene mo yeke nzônĩ awe, sĩ terê tĩ mo anzere. Me na pekô tĩ kêtê tângo, mo yeke baa tòngana mo girisa, wala yê ahön ndö tĩ mo, wala mo nzêen. Alĩngbi tĩ du na mo kotta pãsi tĩ manda mbênĩ finĩ yângã tĩ koddoro, tĩ mã yã tĩ finĩ hinngango-ndo, na âfinĩ gira tĩ sêduti. Manndango gbã tĩ âyê tòngasô alĩngbi tĩ wôko zo. Mo lĩngbi tĩ baa mo tene yê kwê akpêngba na mo sĩ bê tĩ mo aduti na sĩriri pèpe.

Mo lĩngbi tĩ du na vundũ ndãli tĩ âyê na âzo tĩ mo sô kwê mo zĩa âla na pekô tĩ mo. Tĩ dutĩ na nginza alĩngbi tĩ gbãan mĩngi sĩ bê tĩ mo alĩngbi tĩ kpĩ ndãli tĩ sô mo hön tĩ mo sĩ âmmbeni âzo angbã na pekô tĩ mo. Mo lĩngbi tĩ wara panzêe ndãli tĩ âzo sô mo zĩa âla na pekô tĩ mo Mo lĩngbi ngã tĩ baa sô mo lĩngbi tĩ sãra yê ôko pèpe tĩ mũ mabôko na âzo tĩ mo sô ayeke na yã tĩ pãsi na pekô tĩ mo.

Ayeke ngangũ na âmmbeni âzo mĩngi tĩ hũnda mabôko tĩtene âla kuni bê, kũne nĩ, tòngana âla yeke sãra ka âyê tĩ âla kwê gĩ âla ôko. Âmmbeni âzo abãa atene âla du tĩ kãnga bê sĩ âla fa pãsi tĩ âla na zo äpe. Tòngana mo yeke na tenne na vizãa, mo lĩngbi tĩ dutĩ na sĩriri pèpe ngbanga tĩ sô mo hĩnga yê sô alĩngbi tĩ sĩ gbãgbu na mo äpe.

“ Li tĩ mo amũ wã mĩngi ngbanga tĩ sô ayeke koddoro tĩ mo äpe. Sô ẽ sĩ kpãa, yê kwê ayeke ndê.”

Bana, wakpê wasökwã

“ Sô ẽ ngbã na lêgê tĩ ganngo nĩ ge, ẽ mã gĩ manngo atene mbênĩ nyammasêse ayeke daã tòngasô na mbênĩ koddoro daã, sĩ yê kwê alĩngbi tĩ dutĩ ndê kã. Na sinngo nĩ ge, akpa tòngana a bö ẽ na tēmẽ.”

Vasyl, wakpê wasökwã

“ Mbĩ yeke fadê ge na âmôlengê ûse, me kotta vundũ agbũ mbĩ baa-mo-tene mbĩ yeke gĩ mbĩ ôko. Mbĩ mã sango tĩ koddoro tĩ mbĩ – itã tĩ mbĩ tĩ kôlĩ angbã kã – bê tĩ mbĩ asêe na vundũ sĩ mbĩ baa terê tĩ mbĩ tòngana ngbanndoma.”

Karrolĩni, wakpê wasökwã.

Lonngbingo na finî gira

Töngana âzo asenga na mbênî finî koddoro, âla yeke lônghi ka na finî dutî tî âla nî na kâpâ ndê ndê:

Kâpâ tî sinngo nî:

Tî tö ndânî, âla bâa atene fadê gîgî tî âla agâ nzônî sî terê tî âla anzere. Yê kwê ayeke finî, sî âzo akû tîtene gîgî tî âla abutuma na yâ tî finî ndo tî âla.

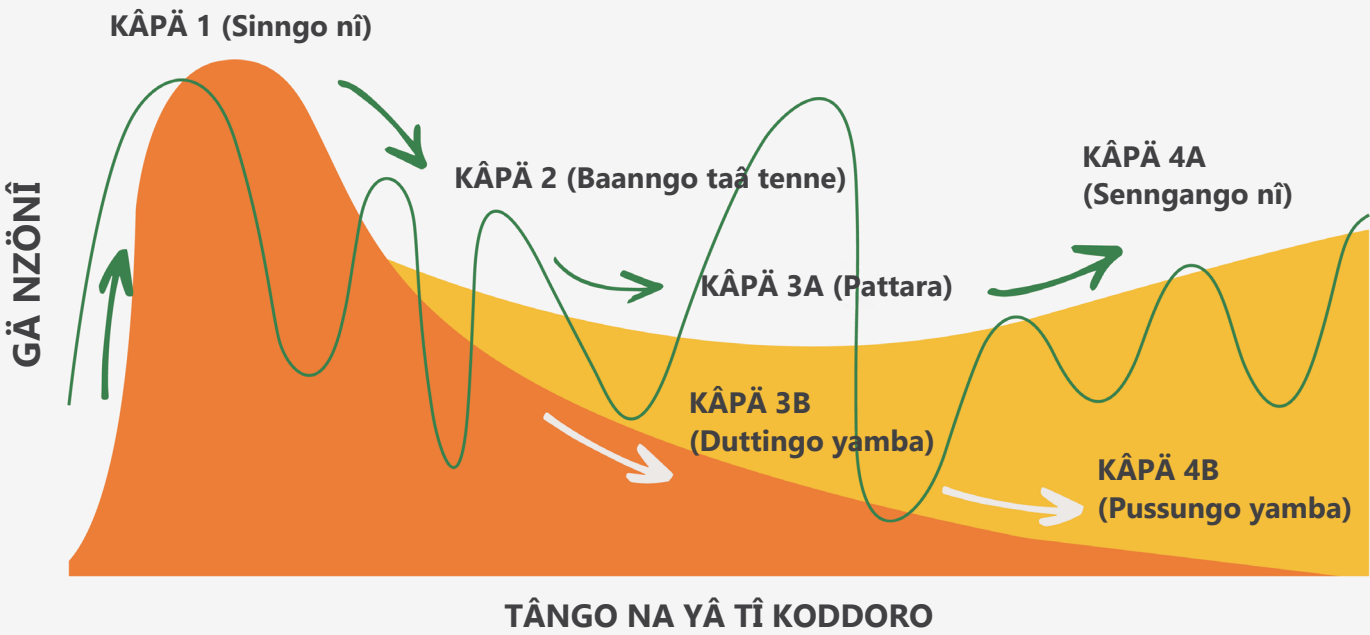
Kâpâ tî hînga taâ tenne:

Âla dã bê na ndo sô âla lonndo daä, sî vundü agbû âla, âla bâa terê tî âla gî âla ôko. Âzo alîngbi tî bâa tòngana tî bê tî âla laâ pèpe, âla hînga li tî âla na nî âpe, ahôn ndô tî li tî âla, sî sô âla gâ tî bâa yê kwê sô ayeke ndê mîngi sô, âla lîngbi tî sâra ngonzo.

Kâpâ tî ganngo tòngana zo kwê.

Lêgê tî linndango gira tî koddoro nî. Âzo atô tî mã bê na âla-wanî, tî bâa terê tî âla nzônî na yâ tî finî koddoro nî, tî bâa sô âla yeke na ndo tî âla na yâ tî finî ndongoro tî âla.

ÂKÂPÂ TÎ LONGBINGO-TERÊ TÎ WAKPÊ

Pendâsû tî Bëndokua tî Gira-kôte têtî âMaseka, ngû 2006

Limondâ sô na nduzzu sô afa atene lêgê tî honhngo na yâ tî âkâpâ sô alîngbi tî du na gbâ tî menngo na zunngo. Afa ngâ atene âmmbeni âzo alîngbi tî wara kpalle na pekô-terê, sî âla bâa atene âla yeke gâ ânde âzo tî koddoro nî pèpe tòngana a mû na âla mabôko pèpe.

Zo ôko-ôko ayeke na lêgê tî lo tî lônghi na koddoro nî. Âzo ayeke hön na yâ tî âkâpâ sô na lorro ndê ndê alîngbi na passa tî âla. Me zo kwê ayeke hön na yâ tî âkâpâ sô ôko na ôko kwê.

Ayeke nzônî mîngi tî hînga atene âmarä tî sêbê kwê sô âla yeke wara ayeke na lêgê nî. Na Osotraly, mo lîngbi tî hûnda mabôko na zo sêngê. Sô tângo ayeke hön, sî âwa tî mo, âwavaka na âsarawîsi tî koddoro ayeke mû na mo mabôko, fadê gîgî tî mo alîngbi tî butuma.

"Töngana mbî tene tenne tî ngbêre tromma tî mbî sô, ayeke yâpu mbî kêtê."

mbênî kiliyään tî munngo-wanngo tî QPASTT

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndô tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dônghi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 2:Tromma ayeke nye?

Tromma ayeke irri tî âkpenngba syonî yê sô kwê alîngbi tî sî na zo sî abema finî tî lo wala âkpalle na âsêndo tî kotta mbeto sô alîngbi tî lakata zo sî lo wara ngangû tî gbû lê nî âpe wala tî gbû li nzônî na pekô nî âpe. Âkpalle tî tromma ayeke yêngi manngo ndâ tî gîgî tî è sî è bâa è tene è lîngbi tî dutî na sîrriri daä pëpe.

Mbupa tromma abûngbi âpâsi mîngi sô âwakpê ayeke bâa, tîngana:

Baanngo wala sallango kotta syonî yê na ngangû syonî bê na terê tî zo

Baanngo birä na ngangû tiri

Sallango syonî na pese tî zo

Kombûka na âsewwa na âwavaka

Kpenngo na syonî kpê sô abema finî tî mo.

Bemma tî sallango syonî na zo

Bubbango na ngangû âkpenngba ndo tî gira

Tommbango-zo na sallango sanna na lo, farrango ângura tî zo

Yongôro tângo tî ginngo-bê waâwa, na mbeto tî wara sîrriri pëpe.

Taâ ngangû yerre na femba na sô lîgê tî wara yorö tî kobêla na tî manda mbetti akânga kârâ.

KÎRO TÎ BÂA
Wawango na fanngo ndâ tî tromma

Tromma alîngbi tî sî ngâ na pekô tî âmmbeni âkpalle tî gîgî sô ayeke sî ka na âzo mîngi, tîngana kotta mbeto, kotta kpalle tî ndögîgî, wâ, ndâ tî kutukutu, kotta kâ.

Âkpalle sô alîngbi tî gâ na kâ sô è lîngbi tî bâa na gîgî, me alîngbi ngâ tî gâ na âmmbeni kâ sô è lîngbi tî bâa na gîgî pëpe, sô sî ahûnda ngâ tîtene è bâa lîgê nî mbîrrimbiri tî savâa nî.

Tromma ayeke wara zo wa?

Zo kwê alîngbi tî bâa pâsi na tromma, kôlî wala wâlî, mafûu na ngû tî mo, nginza tî mo, kua tî mo wala hinngango-mbetti tî mo, atâa a dü mo na Osotraly, atâa mo gã ganngo atâa mo yeke wakpê.

Zo kwê sô awara tromma ayeke bâa pâsi na nî ânde na mbênî ngôbo sî. Âzo mîngi atondo atene âñî du na sîrriri pèpe, âñî wara ngangü sêbê tòngana mbeto, vundü, ngonzo, kamenne, na kpi kpîi bê. Âmmbeni zo alîngbi tî

dutî gî kpîi (bâa-mo-tene yê ôko andû âla âpe). Âmmbeni zo ayeke hõnde pâsi tî âla na âmbâ tî âla wala ayeke kânga bê tî fa atene âñî ayeke ngangü.

Ndûkâ wala pâsi tî pekô tî âkpalle sô alîngbi tî fa lê tî lo bîakü na pekô nî wala ngû mîngi na pekô nî, sî abuba sênî tî zo, nzônî dutî tî âsewwa, manngo -terê wala nzônî dutî tî âwavaka.

Manngo yâ tî tromma tî mo

Hînga sô taâ nzônî sî:

- ▶ Pendâ tî tromma tî âkpalle ayeke lègê sô terê tî zo ayeke kîri dûga na nî na âkotta pâsi na mbeto.
- ▶ Tromma alîngbi tî pîka ë na ndembê ndê ndê na ngôbo ndê ndê.
- ▶ Tî savâa na tromma na ndembê sô mo yeke senga na mbênî finî koddoro ayeke kêtê yê pèpe. Sêduttingo tî mo na Osotraly alîngbi ngâ tî sope savvango tî mo. Hinngango âsarawîsi kpêkpesê na warrango-nî hîo alîngbi tî yâpu lègê na mo sî mo senga mo savâa hîo.
- ▶ Na honhngo tângo ngâ na munngo-mabôko, mîngi tî âzo ayeke savâa, ayeke wara sîrriri, békü na ndâ tî gîgî tî âla. Zo alîngbi tî butuma na Osotraly.

“

Wanngo aedêe mbî tî hasa yâ tî sêduti tî mbî tî wakpê na mbênî kodê sô agâ na li tî mbî lâ ôko âpe. Ayeke ngangü, me mbî du tî sâra nî. Wawanngo tî mbî aedêe mbî mîngi. ”

Mbênî kiliyân tî QPASTT

QPASTT ayeke mû mabôko tî savâa tromma tòngana nye?

QPASTT ayeke mû mabôko sêssenge na battango tenne nî na âwapâsi tî pekô tî kpê wala âwatromma tî pekô tî sô a nôno âla.

QPASTT ayeke na gbâ tî âsarawîsi na âpialökua ndê ndê ndâlî tî âkangba, âsewwa, âmôlengê na âmaseka, na âwavaka.

Âzo alîngbi tî îri QPASTT tî hînga lègê tî warrango âsarawîsi tî ë, wala âla lîngbi tî to mbetti na ë na lèndo tî ë na qpastt.org.au.

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 3: Ndûkâ tî tromma na âkangba

Kîridûga tî terê tî zo na tromma

Töngana mbênî yê tî ngangü asî na ë, terê tî ë na yingö tî ë kwê akpêngba biâkü tî bata finî tî ë. Na ndembê tî kpalle nî, ayeke na lëgë nî laâ sî terê tî ë na yingö tî ë abûngbi ngunu tî ë kwê tî kpêngba na ndö tî battango finî tî ë. Terê tî ë aleke terê tî lo ndurü tî ngbasa syonî nî (tiri), tî kpë yongôro na nî (kpê), wala tî kânga terê (hôle ndo ôko) tî funga terê tî lo yamba na kpalle nî. A hînga sô pendere sî a îri nî kîridûga **Tiri/Kpê/Hôle**.

Âmmbeni, gî töngana tobbema nî ahön awe sî zo ayeke tö tî mã taâ bianî yâ tî syonî kpalle nî na ndûkâ nî töngana tromma.

Âmmbeni âzo ayeke fa ngangü kanngango-bê na lënî sô kpalle nî ayeke sî sô, me töngana ahön awe, ndo sô laâ âla yeke bâa pâsi tî ndûkâ nî sô ayeke tua. Âmmbeni âzo ayeke mã tî âla ndûkâ tî tromma nî biâkü na lënî sô kpalle nî ayeke sâra sô. Atâa bemma nî ahön awe kwê, âmmbeni âzo alîngbi tî bâa atene angbâ lâkwê na ndö tî âla. Âla lîngbi tî ngbâ na sêbê tî bemma nî töngasô anînga lanngo wala ngü mîngi.

Pendâ tî tromma sô anînga sô, a îri nî ngâ atene Bê-Wazara Pendâ Tromma (BWPT)

Mîngi tî âkîridûga tî terê tî zo na tromma ayeke sô:

Manngo sêterê töngana pikkango bê hîo hîo, nzara tî dë, hollengo yângâ

Pâsi tî tene tenne, gbikî, donngo, ngangü nzara tî kpê wala tî hole ndo ôko, girrisango-li

Ngangü nzara tî dutî yamba na terê tî âzo, ândo wala âkualî sô adâ bê tî mo na mbênî yê sô asî kôzo

Bâa töngana tângo anînga mîngi wala töngana na yâ tî mosumma

Nzara tî bolingo wala tî mîterê akpê kwê.

Gbunngo-li tî sâra syonî na terê tî mo wala na âmbâ tî mo

Zerrenko terê tî mo-wanî na zo wa laâ mo yeke, wala nye laâ mo yê na gîgî tî mo

Pâsi tî battango-li ndo ôko wala tî manndango-yê

Ginningo li, Sonngo li wala sonngo terê sêssenge

Mo yeke wara na gbenî ge mîngi tî âkîridûga sô âkangba atondo na pekô tî kpalle, ngâ na yongôro tângo tî bê-waâwa na ginngo-sîrriri.

01 Mo yeke dâ bê tî mo na ngangü yê tî mbeto sô asî kôzonî.

- Danngo-bê gbâgbru na bê wâ-wâ na âkpalle sô asî ândö.
- Kotta syonî baanngo-li sô azö bê tî mo.
- Kotta mbeto sô ahôle mo ndo ôko.
- Kotta mbeto tî yê kwê sô adâ bê tî mo na yê sô asî ândö
- Manngo sêterê tîngana bê sô ayeke pîka ngangü, nzara tî denngo nî, hollengo yângâ, pâsi tî tennengo-tenne, gbikî, donngo nî, ngangü nzara tî kpê wala hollengo na ndo ôko, girrisango-li

02 Mo yê tî dutî yongôro na yê sô kwê adâ bê tî mo na gîgî tî ândö

- Gassango tî tene tenne tî âkpalle tî ândö wala tî gbû li na ndö nî
- Mo kpê yongôro na terê tî âzo wala âkualî sô adâ bê tî mo na yê sô apasêe ândö.
- Girrisango-dâbê
- Bê tî mo hollolo bâa-mo-tene mo yeke na yâ tî terê tî mo âpe.
- Mo yê tî dutî gî mo ôko yamba.
- Mo yeke sâra gbâ tî kua tîtene mo girisa tî danngo bê.
- Mo bâa tîngana tângo ayeke hön yeeke bâa-mo-tene na yâ tî mosumma
- Mo sâra yê me mo dâ bê tî mo na sallango nî kêtê pèpe.

03 Lâkwê na ngonzo na bê, mo lîngbi tî wo bê âpe sî mo yeke lâkwê ndurü tî kû tobbema.

- Mo yegema hîo, sî mo lîngbi tî dutî kpô pèpe
- Mo luttî gî na lêfî tî bembe tobbema
- Pâsi tî wara lanngo hîo wala tî nînga na lanngo
- Sallango-ngonzo hîo na sunngbango na ngonzo
- Mo lîngbi tî wo bê wala tî ngbâ ndo ôko pèpe
- Pâsi tî battango-li ndo ôko wala tî manndango-yê
- Ginningo li, sonngo li na sonngo terê sô a gî ndâ nî gbâ

04 Gbunngo-li tî mo ngâ na bê tî mo agbîan na ndö tî mo-wanî, âmbâ tî mo, ngâ na dúnîa mobimba:

- Ngangü sêbê tîngana nzeenngo bê, mâzamâ, kpi kpîi bê, ngonzo, wala kamenne
- Tyanngo nzara tî yê sô mo yê ka mîngi kôzonî, pâsi tî dutî na nzerrenge bê wala na ngyâ
- Girisa bêkû wala ndâ tî gîgî
- Pâsi tî mû bê na âmbâ sî mo ke tî sâra sonngo na âla.
- Nzara tî bolingo asâra mo pèpe sî mo yê tî bûngbi na zo âpe
- Mo ke terê tî mo-wanî sî mo yê tî hînga taâ mo pèpe wala nye laâ mo yê na yâ tî gîgî tî mo pèpe
- Gbunngo-li tî sâra syonî na terê tî mo wala na âmbâ tî mo

Fôko mo dâ bê tî mo na sô:

- Âkîridûga sô ayeke na lêgê nî ndâli tî âkatiri kpalle sô.
- Zo ôko-ôko akîri dûga na tromma na ngôbo sô alîngbi gî na lo ôko.
- Âmölengê alîngbi tî fa pâsi tî bê tî âla na tennengo gbâ tî tenne wala na sallango-terê tî âla ndê, ngâ na ngangü sêbê.
- Na honhngo tângo, ngâ na munngo-mabôko, mîngi tî âzo ayeke kîri tî wara sîrriri ngâ na manngo ndâ tî gîgî tî âla.

Maynngo na pekô tî tromma

Âwasökwâ mîngi atondo atene na pekô tî pâsi sô asî na âla, âla wara ngangü tî butuma sô âla kû terê daâ âpe.

Âzo mîngi atene âla kpêngba na battango terê tî âla-wanî. Âla tondo atene dutî tî âla na âzo ayeke nzönî ahön, âla wara ndarâ ahön, sî âla mã nzönî tî gîgî ahön. Âla tene âla wara ngangü tî hön ndö tî pâsi nzönî sî fadêsô mabê tî âla amâi sî âla mã ngâ ndâ tî gîgî ahön tî kôzo.

Atâa sô âla wara ngangü pâsi, ânzönî kîridûga sô amû ngangü na âwasökwâ mîngi tî sâra kpenngba gîgî pendere na Osotraly sî ngâ tî sâra kotta nzönî yê mîngi na âwavaka tî âla.

“Bê tî mbî adê fadêsô awe. Mbî yeke nzönî na yâ tî li tî mbî, sî aso mbênî âpe. Mbî ngbâ lâkwê na âmmbeni kpalle me mbî gbûnga nî nzönî ahön tî kôzo.”

Kiliyään tî QPASTT

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 4: Ndûkâ tî tromma na âmôlengê na âmaseka

Âmôlengê na âmaseka alîngbi tî mã ndûkâ tî âkpalle tî mbeto na lêngî-lêngî dandara, ngâ na pekô na manngo tenne tî âkpalle sô manngo na yângâ tî âsewwa tî âla wala âzo sô âla yê âla mîngi.

Ngbanga tî sô âla ngbâ môlengê, alîngbi tî dutî ngangü na âla tî mã yâ tî âkpalle sô sî âla tene sêbê tî âla na gbungo-li tî âla na ndö nî.

Zo alîngbi tî mã yâ tî kîridûga tî âmôlengê na âmaseka nzönî pèpe sî abâa atene sô syonî sallango-terê wala sô ngangü li. Alîngbi tî dutî ngangü na âsewwa wala âwabattango-môlengê tî mã yâ tî sallango-terê sô, kûne nî tòngana âla ngâ ayeke tirika na tî âla pâsi nî.

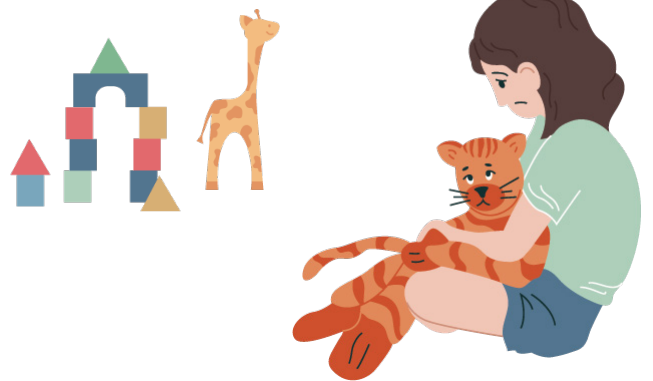
Mîngi tî kîridûga tî âmôlengê na tî âmaseka na tromma:

01 Mo yeke dâ bê tî mo na ngangü yê tî mbeto sô asî kôzonî.

- Danngo-bê na âsyonî yê sô abuba lêgê tî manndango-yê na kotta lâ
- Syonî baanngo-li wala mbeto tî ngoi tî lanngo, nzara tî lanngo na gbogbo tî babâ na mamâ
- Pâsi tî bê na tî terê na danngo-bê na âpassema (tòngana hînon na gbogbo, donngo nî, hollengo nî, wala kpanngo wagirisango-li).
- Tennengo tenne tî kpalle nî sân tîtene bê tî mo ayêngi.
- Kîri na ndö tî kpalle nî na ndembê tî sallango-nyâ wala kpaka limo nî

Taâ gî tòngana tî âkotta zo, pendâ tî tromma tî âmôlengê na tî âmaseka alîngbi tî fa lê tî lo na lêngî wala nze wala ngû mîngi na pekô nî. Na ndöbê tî ndûkâ tî tromma, âmôlengê na âmaseka adu tî tirika na âmmbeni âfinî kpalle tòngana sallango sonngo na âfinî fombâ, manndango fîni yângâkoddoro, tonngo tî gue na finî dambetti. Âla lîngbi ngâ tî wara pâsi tî duggango-terê, sorrongo-poppo, na tenne tî marä.

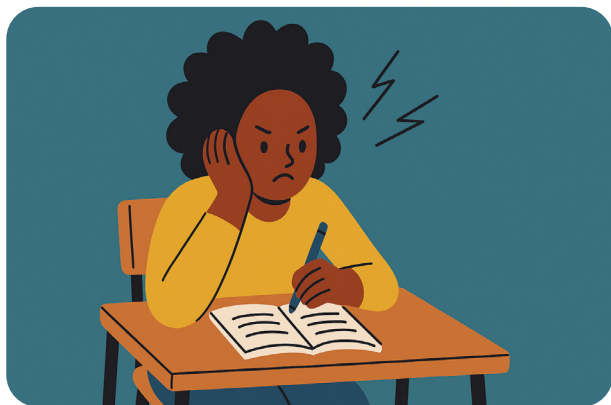

02 Mo yê tî dutî yongôro na yê sô kwê adâ bê tî mo na gîgî tî ândo

- Kenngo tî zîa mabôko na âkualî tî dambetti
- Warrango pâsi tî danngo-bê na âkpenngba nzêre yê tî ândö
- Kenngo tî tene tenne wala tî dutî ndurü na âzo wala na sêndo sô abâa yê tî ândö
- Kenngo tî sâra nyâ wala tî mã terê na âmbâ tî mo âmôlengê.

03 Lâkwê na ngonzo na bê, mo lîngbi tî wo bê âpe sî mo yeke lâkwê ndurü tî kü tobbema.

- Yê tî syonî âsî na sewwa wala fombâ tî mo aso mo mîngi.
- Pâsi tî kângbi na âwabattango sênî tî mo wala âwafanngo-mbetti na mo
- Yê kêtê aso mo, ngonzo na sallango kotta ngonzo
- Pâsi tî battango-li ndo ôko na likôlo ngâ tî manndango-yê
- Bemmbengo-ndo kîrîkiri na yenngingo-terê mîngi, duttingo kpô tî wo terê ayeke daä âpe.
- Mo yegema hîo na manngo kotta wurru
- Pâsi tî lanngo mo ôko
- Sonngo-li wala sonngo-yâ torô-torô, gbyanhngo-nzara (nzara asâra mo âpe, wala asâra mo lâkwê, sokkpan wala sorrongo-kôbe tî mbanna)

04 Gbunngo-li tî mo ngâ na bê tî mo agbîan na ndö tî mo-wanî, âmbâ tî mo, ngâ na dúnîa mobimba:

- Âyê sô anzere ka na âla anzere na mo mbênî âpe
- Bê tî mo adê na terê nî (duttingo kpîi)
- Sesêe bê, duttingo yamba, na ngû tî lê.
- Mo mã bê na mo-wanî âpe, mbeto tî yatula, kanngango-terê na ndo ôko
- Mo mã bê na âzo âpe, mo ke tîtene zo amû mabôko na mo, mo yê tî ssâra yê kwê mo ôko.
- Sallango syonî na terê tî mo-wanî ngâ na âmbâ tî mo (pîka, dûga, tenngo terê tî mo-wanî)
- Sallango ngonzo na terê tî mo-wanî ndâli tî âyê sô mo sâra wala mo sâra pèpe.

*Ayeke nzönî mîngi tî hînga sô âmôlengê alîngbi tî wara pâsi ndâli tî syonî sô asî na babâ na mamâ tî âla, atâa sô âla yeke daä na lênî pèpe; wala sô a dü âla na pekô. A îri sô atene **tromma tî poppo-game**. Pâsi tî bê na tromma alîngbi tî sâra sî âbabâ na mamâ afa sêbê tî âla wala akânga bê, na tennengo tenne na âmôlengê tî âla. Battango nzönî dutî tî âbabâ na mamâ na âwabattango-môlengê ane mîngi na yâ tî battango nzönî dutî tî amôlengê.*

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwawaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 5: Lêgë tî battango terê tî mo na âmbâ tî mo âwatromma

Tî gbûnga ndûkâ tî pâsi tî ë tî kôzo na ndembë sô ë yeke tirika tî senga na yâ tî mbênî finî koddoro alîngbi tî kpa, na mbênî tângo, tîngana katiri yê sô ahön ngangü tî ë. Âssenge kodëto alîngbi tî mü na ë ngangü tî dë bê tî ë sî ë gbû li na mbeto pëpe.

Âwasökwâ atene âwanngo tî yâ tî molongö sô na gbenî sô amû kotta mabôko na âzo mîngi sô ayeke tara tî senga na Osotraly na ndembë sô âla yeke tirika na pâsi tî pendâgî tî âla tî kôzo.

Tîngana mo yeke gi li tî mo, tara tî soro mbênî yê gi ôko na yâ tî molongö nî sô mo lîngbi tî sâra ndâli tî mo-wanî wala ndâli tî mbênî zo na yâ tî yenga sô.

Yêda na nî, mo dutî na nzöbê.

- Ayeke mü tângo tîtene zo amä yâ tî lonngbingo-terê tî sâra koddoro na Osotraly.
- Du na nzönî bê na mo-wani ngâ na âmbâ tî mo. Bata na gbelê tî mo kête dädê wala binngo-gerê ôko-ôko sô asî nzönî.
- Yêda na âssebe tî mo sî mo hînga mo tene ayeke na lêgëni sô sî na âmmbeni tângo mo bâa tîngana yê ahön ndö tî mo.

Tene na mo-wanî mo yeke na sîrriri:

- Tene na mo-wanî na âmbâ tî mo ngâ sô mo yeke nzönî fadësô.
- Tîngana mo yeke na sîrriri ndongoro äpe, gi lêgë tî tângbi na QPASTT wala na mbênî sarawîsi sô mo mä bê na nî.

Te ânzönî kôbe tî wara savâa.

- Te nzönî kôbe fânî otâ na yâ tî lanngo ôko, âlê tî kekke na âkugbê tî kâsa, susu, kpannga-kôbe, hariköo, mafûta tî luîli, na ngengo sade kête wala âmmbeni protéini na tê-ngûme
- Kpë tenngo sukâni gbânî, na âkôbe sô atö yâ nî ahön ndönî (tîngana tyîpisi, bisikii, na âyorrongo tê)

Lê manngo âsango na âgbândasango tî mo na ndarä nî.

- Ayeke nzönî tî mä lâkwê âsango, âtonndo, na gbândasango, me âla lîngbi tî gâ na mo panzêe na sonngo-li, na sesêe bê, sî afâa yâ tî lanngo tî mo. Tara tî bâa wala tî dîko âsango kôzonî na lâkûi sî mo bâa yê sô mo lîngbi tî sâra tî dë bê tî mo tîngana mo bâa mbênî yê sô ayengi mo (Bâa *Fîtasû tî sango 8: Manngo ndâ tî mbeto, bê wâ-wâ, fufu lêfi na gbâkâ mbeto* têtî kuamanda tî denga nî na tî wo bê)

Nyön sêngê ngû, mo ðiri mîkâwa.

- Nyön gbâ tî ngû (tî kêtê nî kangû 6-8 na yâ tî lanngo ôko).
- Ânyonhngo sô mîkâwa ayeke daä (kokäa, kâwa, ngû tî ngunu), nyön nî mîngi pëpe

Sîgî mo tambûla, yêngi terê tî mo:

- Gue na gîgî nzîna-ngbonga 10 wala ahon sô na lâ ôko-ôko
- Sâra mbênî kualî sô anzere na mo sî ayâpu terê tî mo tòngana tambûla, dôdô wala sanngo-ngû

Lanngo lâkwê na tângo ôko:

- Bata gira tî lanngo na gwenngo na gbogbo na ôko ngbonga, sî mo zîngo ngâ lâkwê na ôko ngbonga.
- Kôzonî sî mo gue na gbogbo, bata kêtê tângo tî wo, yamba na sînga, talâtu, na ângbengê tòngasô.

Tângbi na hinngango-ndo ngâ na âwavaka.

- Bata sêhinngango-ndo tî mo tòngana mo gue tî sâra kualî tî hinngango-ndo na âzo. Alîngbi tî dutî toonngo-kôbe tî ândô sô azîa ngâ na bê tî âzo, dikkongo-bûku wala manngo mozoko na yângâ tî koddoro tî mo na âwavaka tî mo.

Sâra kua ôko na âsewwa na ngâ.

- Sâra ngâ na âsewwa na bunngbingo na âla ôko tî sâra mbênî yê tòngana tenngo-têlitî, siggingo nî, toonngo-kôbe.

Kpêngba na mabê tî mo na/ wala nzapâ sô mo yeke sâra:

- Tângbi na âytâ tî mo âwamâbê tî nzapâ ôko na lêgê sô mo bâa alîngbi tî savâa mo.

Bata sallango yê tî lâkwê na ngoi nî.

- Mo na âsewwa tî mo, âla bata sallango-yê tî âla tî lâkwê, tòngasô sî gîgî agâ na kpenû sîrriri na âla. Gue na dambetti, sâra kua, manda. Te kôbe na ndâpêrê na lâkûi. Lanngo na ôko ngbonga lâkwê na bi

Hûnda mabôko na zo.

- Mô yêda tî hûnda munngo-mabôko kpâa, ayeke gâ na mo savâa hîo. Na Osotraly, mo lîngbi tî hûnda âzo tî mû na mo mabôko sêngê. Âsarawîsi gbânî ayeke daä tòngana QPASTT na Osotraly sô alîngbi tî edêe mo tî sîgî daä tî lîngbi-terê.

“ Mbî sîgî na yâ tî birä ûse sî mbî yeke bâa âyê sô lâkwê na yâ tî li tî mbî Mbî yeke bâa nî na yâ tî summa. Mbî lîngbi tî gbûnga nî âpe. Ayeke nzönî sô mbî lîngbi tî tene nî sî asîgî na yâ tî li tî mbî. ”

Kiliyään tî QPASTT

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fĩtasũ tĩ sango 6: Munngo-mabôko na âmôlengê na âmaseka sô awara tromma

Ayeke lêngênĩ tĩtene âmôlengê na âmaseka awara ngangũ sêbê sĩ asâra yê kĩrĩkiri tǝngana syonĩ kpalle tĩ mbeto asĩ na âla wala tǝngana âla mã gĩ tenne nĩ manngo. Mĩngĩ nĩ, âzo amã yâ tĩ âkĩridũga sô nzônĩ âpe, atene mǝlengê nĩ wala maseka nĩ laâ ayeke 'kĩrĩkiri' wala na 'ngangũ li', sĩ âwa tĩ lo ayeke wara ngonzo na sonngo-bê na terê tĩ lo.

Kotta yê tĩ dã bê daã ayeke sô âmôlengê na âmaseka ayeke gi lâkwê sĩrriri na gbe tĩ âkotta zo na âzo tĩ terê tĩ âla. Tǝngana ẽ dutĩ kpô tĩ mã nzônĩ âmôlengê na âmaseka sô ayeke na pâsi na bê, âla yeke wara kpenngba ngunu tĩ sĩrriri na bê tĩ âla sĩ âla yeke savâa hĩo.

Kêê wanngo na âsewwa na âwabattango-mǝlengê sô ayeke yôo âmôlengê na âmaseka na nduzzu

- Hĩnga sô sallango-terê tĩ mǝlengê/maseka alĩngbi tĩ dutĩ fâ tĩ mbeto wala ndũkã tĩ tromma.
- Mũ âssebe tĩ mǝlengê/maseka tǝngana taã tenne. Fa na âla mo mũ sêbê tĩ âla tǝngana taã yê sô ayeke na lêngê nĩ, na pekô tĩ pâsi sô asĩ na âla.
- Mã gbunngo-li, panzêe na mbeto tĩ âmôlengê/âmaseka, mo gue na âla tĩ fa tenne tĩ bê tĩ âla
- Dê bê tĩ âmôlengê /âmaseka na tennengo na âla mo tene âla yeke na sĩrriri sô mo yeke bata âla.
- Zĩa âmôlengê/âmaseka adutĩ mĩngĩ tĩ mã âsango pẽpe.
- Bũngbi na âla ôko tǝngana sewwa tĩ sâra mbênĩ kualĩ sô azĩa ngyã na bê tĩ âla (âla sigĩ afono ate yê ndõlitĩ, abâa âfinĩ ndo, atôo kôbe ôko)
- Sâra ôko na âla âmmbeni âkualĩ sô ayeke bata na âla hinngango-ndo tĩ koddoro tĩ âla.
- Tǝngana âmôlengê/âmaseka asâra nzara nĩ, gbũ âla na yâ tĩ mabôko tĩ mo, mo hólô âla tĩ dê bê tĩ âla
- Gue na âmôlengê/âmaseka tĩ fa sêbê tĩ âla na sallango-kuafũe, sallango-ngyã na gĩgĩ, dôdô na tambũla.

Dä bê tî mo:

Nzönî dutî tî mo tōngana babâ wala mamâ ayeke kotta yê mîngi sô alîngbi tî edêe mōlengê/maseka tî mo na lègê tî savâa tî lo. Battango terê tî mo-wanî ayeke kôzo yê tî sâra sî âla gue tî savâa.

Tōngana sallango-yê tî mōlengê/maseka nî akpa tî sâra syonî na zo, angbâ gî ngbanngo daä, wala agä kpalle ahön ndönî, gi lègê tî hûnda mabôko ahön sô. Mo lîngbi tî tene tenne na âwakûnekua tî âmōlengê na âmaseka na QPASTT, wala tene tenne na GP tî mo.

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fĩtasũ tĩ sango 7: Manngo ndã tĩ dãbê tĩ mbeto (wãgësi) na lëgë tĩ gbũnga nĩ

Na pekô tĩ âkpalle tĩ tromma, âzo ayeke dã bê tĩ âla ka gbãgburu na nĩ na kotta mbeto, sô a îri nĩ wãgësi. Âgbãgburu dãbê sô ayeke gã ka lâkwê lëgë-ôko na taã kotta mbeto, wala na kamenne.

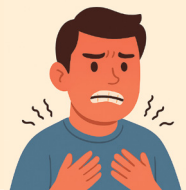
Wãgësi alĩngbi tĩ sãra sĩ mo baa tòngana tromma nĩ ayeke kĩri tĩ sĩ. Mĩngi nĩ, mbênĩ yê na ndembê tĩ fadësô laã ayeke dã bê tĩ mo na yê sô asĩ ândö.

Na yã tĩ wãgësi, mo lĩngbi tĩ baa tòngana:

Wãgësi tĩ baanngo-yê:

Mo lĩngbi tĩ baa na yã tĩ li tĩ mo mbênĩ târrara limo wala tuin limo tĩ mbênĩ yê sô asãra mo kotta mbeto.

Wãgësi tĩ terê:

Mo lĩngbi tĩ mã na yã tĩ terê tĩ mo baa-mo-tene kpalle tĩ kôzo sô akĩri kwê na ndö tĩ mo na lënĩ fafadësô

Wãgësi tĩ mǎnngo:

Mo lĩngbi tĩ mã gbãgburu mbênĩ fion, mbênĩ nzerrengo wala seengo yê, wala mbênĩ gô sô mo hĩnga ândö, kandãa yê ôko ayeke daã lâsô ăpe.

Syonĩ baanngo-li

Mo lĩngbi tĩ baa li tĩ mo syonĩ na ndö tĩ tromma nĩ wala na ndö tĩ âmbbeni yê ndê sô ayengi ngã bê tĩ mo lëgë-ôko tòngana nĩ.

Kotta mbeto sô alakata mo:

Mo lĩngbi tĩ sãra taã kotta mbeto, sĩ bê tĩ mo gĩ na nduzzu, mo lĩngbi tĩ mã bê tĩ mo sô ayeke pĩka gu gu gu, sisã tĩ mo sô ayeke gbôto, wala terê tĩ mo sô akpẽgba ahole ndo ôko.

Manngo yâ tî âwâgësi

Na ndembë sô kotta kpalle ayeke asî na ë, terê tî ë na yingö tî ë kwê agi gî lëgë tî bata finî tî ë, azîa yamba gbunngo-li tî ë na ndö tî kpalle nî.

Âwâgësi alîngbi tî sî fafadë na pekô tî kpalle nî wala ngû mîngi gbândä.

Wâgësi alîngbi tî dutî ôko lëgë sô terê tî ë awara tî kîri na ë na ndö tî âkpalle sô tîtene ë mä yâ nî sî ë savâa. Atâa sô âwâgësi ayeke yengi ë mîngi, âla lîngbi tî dutî fâ sô atene na ë atene terê tî ë agâ ndurü tî tö ndâ tî savâa awe.

Ayeke na lëgë nî tî tara tî gasa âdäbê sô ayeke yengi zo na âsêndo sô ayeke zîngo mbeto. Âzo mîngi atondo atene kerengoi tî danngo-bê (âwâgësi) nî ayeke tûngbi na kerengoi tî gassango âdäbê na âssebe tî tromma nî. Âzo alîngbi tî dutî na ndö-sisâ sî âla yeke bembe ndo lâkwê tî kpë tobbema Âla lîngbi tî kpë danngo-bê, âzo, na ândo sô kwê azîngo sonngo tî âssebe sô. Atâa sô ë lîngbi tî mä nî, ë hînga sô gassango-ndo lâkwê-lâkwê alîngbi tî gâ pâsi na ndö tî pâsi, sî akîri nzônî dutî tî ë na pekô.

Tennengo-tenne aedêe.

Na âzo mîngi, âwâgësi na âdanngo-bê tî mbeto ayeke kâi gî âla ôko yeke-yeke na tângo. Na âmmbeni, bâa-mo-tenne, âla yeke kâi ânde mbênî lâ âpe. Atâa sô ë mä kpenngo tenne tî danngo-bê na tromma, ë hînga ë tene mô tene tenne nî na mbênî zo sô mo mä bê na lo, alîngbi tî edêe mo tî savâa.

QPASTT amû na mo âsarawîsi sêssenge na gbemîngo tîtene mo gbûnga âsyonî danngo-bê sô ayeke yengi mo sô sî akâi.

“Wanngo azî na mo lëgë tî tene tenne yamba na mbênî sîrriri ndo sî mo bâa terê tî mo töngana zo tî kyon pëpe.” Kiliyään tî QPASTT

Tirrikango na wâgësi ngâ na dango-bê tî mbeto

Âkuamannda tî gbenî sô alîngbi tî mû na mo mabôko tî gbûnga âwâgësi na âdanngo-bê tî mbeto. Töngana mo sâra nî lâkwê-lâkwê, ayeke denga yenngingo-bê tî mo tî pendâ tî âdâbê sô sî kêtê na kêtê mo yeke kîri tî wara mabê na sîrriri. Âmmbeni, âwâgësi alîngbi tî wû wala tî yengi mo taâ ngangü sî mo lîngbi tî bâa töngana âkuamannda sô akpêngba na mo mîngi Mbênî wakua tî QPASTT alîngbi tî mû na mo mabôko tîtene mo ngbâ na sîrriri na sallango âkuamannda sô.

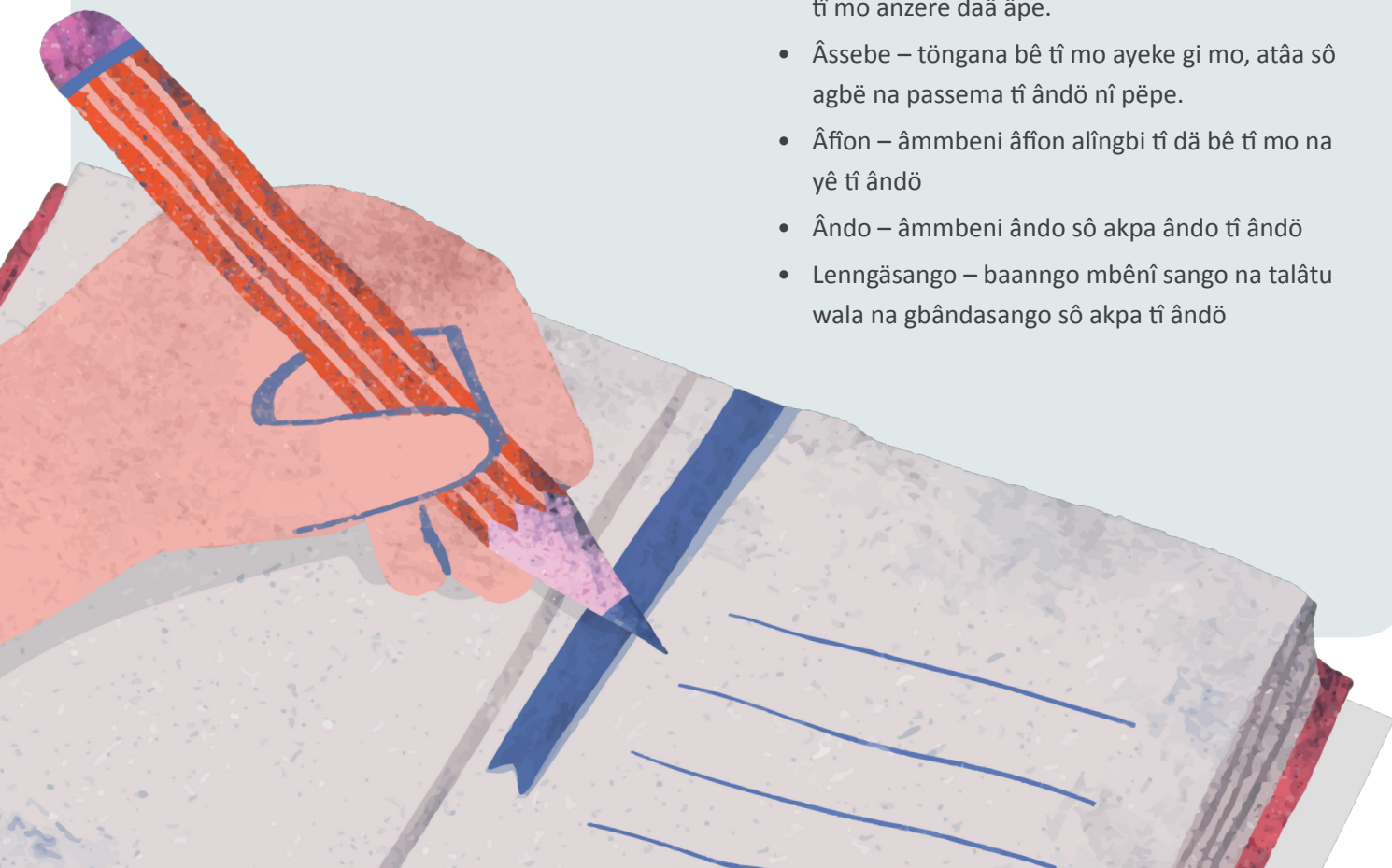
KUAMANNA: Sû pekô tî âzîngo sô lâkwê na yâ tî mbetti-kâpa

Bata na yâ tî mbetti-kâpâ irri tî âzo, ândo na âpassema sô ayeke zîngo dâbê tî tromma na yâ tî terê tî mo, tîngasô sî, tî pekô, mo yeke kü terê tî mo daä. Töngana ë hînga nye laä ayeke zîngo pâsi tî ë, ë lîngbi tî hînga kîridûga sô ë yeke kü lo na nî sî pâsi nî ayeke yengi ë mîngi pêpe.

Âkôzo wâgësi nî ayeke sigî gbâgbru bâa-mo-tene âla lonndo na ndo kîrikiri. Kandâa mbênî yê tî ndembê tî fafadësô laä azîngo danngo bê tî mo na syonî passema tî ândö sô.

Na poppo tî âyê sô alîngbi tî zîngo dâbê tî tromma, a dîko:

- Âgbegô – mo mä âmmbeni âgbegô sô adä bê tî mo na ândö.
- Âzo – duttingo na poppo tî âzo sô akpa tî du da wala tî du na gbê na passema tî ândö.
- Âbibê – âmmbeni danngo-bê wala gbunngo-li alîngbi tî kîri na ndö tî ângbêre danngo-bê
- Sêndo – töngana mo dutî na mbênî ndo sô terê tî mo anzere daä äpe.
- Âssebe – töngana bê tî mo ayeke gi mo, atâa sô agbê na passema tî ândö nî pêpe.
- Âfion – âmmbeni âfion alîngbi tî dâ bê tî mo na yê tî ândö
- Ândo – âmmbeni ândo sô akpa ândo tî ândö
- Lenngäsango – baanngo mbênî sango na talâtu wala na gbândasango sô akpa tî ândö

KUAMANNA: Dûbli lêfi

Battango dûbli lêfi (lêfi na ndö tî âyê ûse wala otâ na ndembê ôko) ayeke sô tòngana ë bata lêfi na ndö tî yê sô ayeke sî na yâ tî ë (terê tî ë wala li tî ë) lêgë-ôko na yê sô ayeke sî na ndongoro tî ë (na yâ tî ndo sô angora ë). Mbî lingbi tî edêe mo tîtene mo ngbâ na kpengü ndo, mo gbûnga âssebe tî mo.

Na tennengo tenne nî na nduzzu sî atambûla pendere. Mo lingbi tî kîri mo sâra kuamannda sô fânî mîngi ngbii bê tî mo akâi tî yêngi awe sî.

Gbû li tî mo na wonngo tî mo, na pekônî wo/wôko wonngo tî mo na terê tî mo yeeke. Mo lingbi ngâ tî bûngbi sô na Ngôbo tî Wowôo Wonngo sô na yâ tî *Fitasû tî sango 8: Manngo ndâ tî mbeto, bê-wâ-wâ, fufu lêfi na gbâkâ mbeto.*

Sâra kuamannda tî gbenî sô tòngana mo dâ bê na mbênî yê sô asâra mo pâsi, fadê aedêe kpêli tî mo na terê tî mo tî dâ bê na sô mo yeke fadesô na sîrriri ndo.

FAFADËSÔ, MBÎ YEKE MÄ/SÂRA... (sû irri tî â/sêbê nî na ndo sô)

SÎ MBÎ YEKE MÄ NGÂ NA YÂ TÎ TERÊ TÎ MBÎ...

(fa pekô tî yê otâ sô mo lingbi tî mä na yâ tî terê tî mo, tòngana serrenge ndotti, pikkango bê)

NGBANGA TÎ SÔ MBÎ YEKE DÄ BÊ TÎ MBÎ NA... (irri tî tromma sô mo dâ bê na nî – me fa nzîna yê tî terê nî âpe)

SÎ NA MBÂGË, MBÎ YEKE BÂA NDO SÔ ANGURU MBÎ FADËSÔ NA... (fa ngû nî, tòngana 2025)

GE NA... (fa irri tî ndo nî, tòngana kubûlanngo tî mbi)

SÎ MBÎ LINGBI TÎ BÂA... (fa âmmbeni yê otâ sô mo yeke bâa fadêdê na ndo nî sô).

NA NÎ, MBÎ HÎNGA MBÎ TENE YÊ NÎ AYEKE SÂRA FADËSÔ/MBÊNÎ PËPE

KUAMANNA: Tennengo pendâlô tî mo:

Lêgë tî fa pendâlô tî mo na âzo ayeke mîngi. Mo lingbi tî soro tî sû âbânza na âssebe tî mo na yâ tî mbetti-sango. Mo lingbi tî sû toli, byâ, pafûe, wala tî tene nî na mbênî zo tî määbê tî mo.

Mo lingbi ngâ tî bâa mbênî wawanngo, mbîrî nî tòngana mo yeke na pâsi mîngi tî tene tenne nî na zo.

Wawanngo ayeke zo sô mo lingbi tî tene tenne na lo na määbê tî fa na lo sêbê tî mo na yê sô ayeke sî na mo. Âla lingbi tî mû na mo mabôko tî tene pendâlô tî mo na mbênî kodê sô sî mo lingbi tî dutî na sîrriri na nî.

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwawaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 8: Manngo ndâ tî mbeto, bê wâ-wâ, fufu lêfî, gbâkâ mbeto, na lêgë tî kaynngo-nî.

Âmmbeni kîridûga tî pendâ-tromma sô ayeke paan adîko mbeto mâkâimä, bê-ngonzo, na duttingo lakwê na lêfî ahön ndönî (fufu lêfî). Âsebe sô alîngbi tî nînga ayo na pekô tî honhngo tî passema nî

Na lê tî mbênî passema sô abema finî tî ë, terê tî ë kwê aleke terê bîakü têtî ndaû na sanngo horromôni tî leke terê tî ë tî tiri, tî kpê wala tî hole ndo-ôko. Kîridûga sô ayeke sigî lo ôko tî leke terê tî ë tî funga ë tîtene syonî awara ë äpe; nî laâ, ë lîngbi ngâ tî gbânzi nî na lënî-lênî äpe.

Lêgë sô terê tî ë akîri dûga na bemma na nî (Tiri/kpê/Hôle)

Terê tî ë aleke terê tî lo ndurü tî ngbasa syonî nî (tiri), tî kpê yongôro na nî (kpê), wala tî kânga terê (hôle ndo ôko) tî funga terê tî lo yamba na kpalle nî. A hînga sô pendere sî a îri nî kîridûga Tiri/Kpê/Hôle.

Atâa sô kôzo bemma nî ahön awe, yingö tî ë na terê tî ë angbâ na kotta lêfî tî bata ë yamba na sîrriri sî syonî kpalle ahara ë äpe.

Töngana mo tî na yâ tî yongôro tromma wala yongôro kâpâ tî sallango-mbeto, yingö tî ë na terê tî ë angbâ gî na lêfî tî kü syonî yê, sî âla lîngbi tî girisa lêgë tî hînga sîrriri. Âkîridûga sô alîngbi tî nînga ayo na pekô tî sô bemma nî ahön awe sô.

Manngo ndâ tî gbâkâ mbeto

Gbâkâ mbeto ayeke kokkota mbeto sô ayeke gbû zo gî gbâgbru töngasô sî lo kü terê tî lo na nî äpe. Alakata mo kômblête sî apûsu mo tî sô kpê, wala tî sallango-yê kîrikiri sô mo hînga li tî mo daä äpe. Danngo-bê na ângbêre kpalle tî tromma laâ ayeke zîngo gbâkâ mbeto.

Tiri (papa)

Terê tî ë aleke terê tî lo tî sâra ngangü kua na sô:

- Pikkango-bê hîo hîo
- Wonngo nî hîo hîo
- Kanngango mabôko wala ngbôngatî, tenngo-pemmbe
- Gbannzingo mênê tî gue mîngi na yâ tî vi, sî agâ na sonngo yâ, nzara tî dë, wala tî gue na kabiny.
- Ngangü gbunngo-li na ndö tî bemma nî na ginngo lêgë tî tomba nî.

Kpê (sû kpê)

Terê tî ë aleke terê tî lo tî sâra ngangü kua na sô:

- Pikkango-bê hîo hîo
- Wonngo nî hîo hîo
- Kanngango sangböngö
- Gbannzingo mênê tî gue mîngi na yâ tî vi, sî agâ na sonngo yâ, nzara tî dë, wala tî gue na kabiny.
- Gbunngo-li na lorro, ginngo gî lêgë tî kpê hîo.

Hôle ndo ôko (kânga yângâ)

Terê tî zo ayeke leke terê tî lo tî hôle na ndo ôko na:

- Duttingo kpô tögana na kurru dë.
- Gbunngo-li na lorro wala kaynngo tî gbû li
- Manngo-yê nzönî mbênî äpe
- Dedêe bê kpîi
- Ngangü tî yêngi terê ayîko
- Bâa-mo-tene mo yeke kûi na ndö tî yingö wala li tî mo ayeke gini.

Âfâ tî mbeto, bê wâ-wâ, gbâkâ mbeto na fufu lêfî sô mo na âsewwa tî mo alîngbi tî bâa

- Duttingo lâkwê na fufu lêfî tî bemmbé ndo
- Duttingo kpô pèpe na yenngingo-terê kîrîkiri, pâsi tî wonngo-terê na tî duttingo kpô.
- Mo yegema hîo na manngo wurru gbâgbru
- Pâsi tî lanngo hîo na zinngongo fânî mîngi na yâ tî lanngo.
- Sallango-mbanna hîo na sallango-ngonzo ndâli tî kêtê yê, pappango na âzo sô mo yê âla
- Duttingo lâkwê na bê wâ-wâ na mbeto, pâsi tî wo bê.
- Gbunngo-li kîrîkiri na lorro
- Yê kêtê ayêngi mo, asêe bê tî mo, aso mo,
- Pâsi tî mã bê na âmbâ tî mo, na sallango mbeto tî âla.
- Mo sâra mbeto sî mo dutî tî mo yamba mo ôko.
- Pâsi tî bata li tî mo na ndo ôko, tî manda finî yê, tîngana finî yângâkoddoro
- Sonngo li, sonngo terê na sonngo saterê torô-torô
- Pikkango bê na lorro, manngo sonngo terê, hollengo yângâ, dunngo na nzara âpe, pâsi tî tene tenne, gbikî, donngo mabôko wla gerê

Tommbango mbeto, fufu lêfî na gbâkâ mbeto

Tîngana mo sâra nî lakwê lakwê, âkuamannda tî *Fîtasû tî sango 8B: Kuamannda tî kâi mbeto, fufu lêfî na gbâkâ mbeto* alîngbi tî denga sêbê tî mbeto, sî akîri yeke-yeke na sêbê tî sîrriri .

Âmmebni, mbeto nî ayeke taâ ngangü na bê tî ë, sî mo lîngbi tî bâa mo tene ayeke ngangü na mo mîngi tî sâra âkuamannda so mo ôko. Na tennengo tenne na mbênî wakua tî QPASTT, alîngbi tî mô na mo mabôko tî manda âkodêto sô yeke-yeke ngbii mo wara sîrriri na yânî sî ayâpu mo.

Bê wâ-wâ na wonngo-terê

Kanngango saterê tî e ayeke puse kîridûga tî mbeto sô ayeke leke terê tî ë tî tiri wala tî kpê.

Töngana zo awara bê wâ-wâ wala mbeto anînga tângo mîngi, bê wâ-wâ sô alîngbi tî gã na sonngo li ngâ na âmmbeni sonngo terê ndê-ndê. Bê wâ-wâ sô alîngbi tî sâra sî âmmbeni âzo asâra ngonzo hîo hîo, adutî lâkwê na panzêe, agi bê tî âla gbânî, abâa kêtê passema töngana kotta kpalle. Âzo mîngi ahînga ngâ atene ânî yeke na bê wâ-wâ âpe.

Na manndango tî wo terê tî mo, mo yeke tö ndâ tî gbân âssebe tî mbeto na tî panzêe sô. Zo ôko ôko ayeke na ngôbo tî lo ôko tî wonngo-terê

Kotta yê nî ayeke tîtene mo soro mbênî kualî sô alîngbi î wo terê tî mo na li tî mo, mo sâra nî lâkwê-lâkwê.

Âkualî sô mo hînga mo tene ayeke wo terê tî mo nzönî ayeke sô wa?

Âmmbeni täpandë tî wonngo-terê adîko sô:

**Gbunngo-li
na yâ tî sîrri**

Sambêla

**Manngo nzerrengo
tî mbênî kobe sô
mo yê nî mîngi**

Henngo-byâ

**Pikkanngo-mozoko
wala manngo-nî**

**Duttingo na
yâ tî ngonda**

**Gwenngo tî
tambûla**

**Sallango-ngyâ
na âmôlengê**

**Munngo tângo
tî dutî na âytâ
na âsewwa**

**Sallango
ngyângunu
wala tarrango-terê**

Dikkongo-mbetti

**Baanngo mbênî
sindimäa tî ngyâ**

Wonngo-saterê na maynngo-nî yeke-yeke ahunda tîtene kêtê mo kpêngba sî kêtê mo wôko âsaterê tî mo kwê ôko na ôko.

**Sallango-nî lâkwê-lâkwê
ayeke dîri sonngo-terê, amâi
nzönî lanngo, aedêe zo tî wara
kpenngba sêbê tî sîriri.**

Wawanngo tî mo alîngbi tî yinda mo na yâ tî maynngo kuamanda tî wonngo-saterê sô sî mo lîngbi tî sâra na da, tîngasô âpe, mo lîngbi tî tara sêngê mbettimbela tî gbenî sô. Mo lîngbi tî kamâta nî na yâ tî sîngamê tî mo, sî mo mâ nî na pekô tî sâra na kuamannda tî mo. Tîngana mo sînga mbettimbela nî, kêba tî zîa kêtê tângo na pekô tî mbela ôko-ôko tîtene terê tî mo na yîngô tî mo awara tângo tî mô pekô tî mo, na ndembê sô mo yeke sâra kuamannda nî.

Mû tângo tî dutî wala tî se terê tî mo nzönî. Kânga lê tî mo tîngana mo dutî nzönî na yâ tî terê tî mo

1 Wo na gbotongo-pupu asî kate

Gbôto pupu na hôn tî mo Kânga pupu nî na kate tî mo anînga kêtê Fadêsô, zîa pupu nî asîgî yeeke na yângâ tî mo. Wôko terê tî mo kwê

2 Bânza na mabôko-labatti tî mo

Kânga lê tî mo na gobo Bata nî ngangü anînga nzîna-ngbonga kêtê... sî mo zî yâ nî fadêsô. Mâ sô ngangü nî ayeke hôn yeeke na yâ tî labatti tî mo.

3 Gue fadêsô na mabôko-ngbôngatî tî mo

Kânga ngbôngatî tî mo kârâ, na ngummbango ândotti tî mo ngâ na kpenngbango saterê tî mo. Ngbâ na kpenngango nî tîngasô kêtê awe sî mo wôko terê tî mo. Mâ sô ângbôngatî tî mo awôko ane ahôn tî kôzo.

4 Gue fadêsô na ândotti tî mo.

Yâa âla na nduzzu tî gue na mê tî mo. Bata nî tîngasô kêtê... sî mo zîa atî. Mâ sô ândotti tî mo awôko kwê nzönî.

5 Bânza na lê tî mo.

Poporo lê tî mo kwê, bânza tî mo, lê tî mo, na ndölê tî mo. Gbû nî tîngasô anînga kêtê nzîna-ngbonga... sî mo zîa nî. Mâ sô lê tî mo kwê awôko pendere.

6 Yâ tî mo fadêsô

Kpêngba saterê tî yâ tî mo lègê-ôko sô mo yeke kîri tîrûngu tî mo na yânî. Ngbâ na kpenngango nî tîngasô kêtê awe sî mo wôko terê tî mo. Zîa yâ tî mo kpô awo

7 Gerê tî mo fadêsô

Pete âligerê tî mo na gbe nî, mo kpêngba âkunni tî mo Bata kpenngbango nî kêtê... sî mo zîa nî. Mâ sô gerê tî mo ane nenngo na pekô nî.

8 Tî hûnzi na nî, ndâgerê tî mo.

Ngûmba lîgerê tî mo lègê-ôko sô mo yeke gbôto yâ tî gerê tî mo Bata nî tîngasô kêtê sî mo zîa nî. Bâa sô yâ tî gerê tî mo kwê ayeke yâpu nzönî.

Gbôto kotta pupu... kû kêtê sî mo hûru na gîgî yeeke. Mô gã ndurü awe, mo zî lê tî mo yeeke kotta

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwawaka sô ayeke mô âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 8B: Kuamannda tî kâi mbeto, fufu lêfî na gbâkâ mbeto

KUAMANNDA:

Kodê tî Wowôo Wonngo-pupu

Mîngi nî, tîngana âzo asâra kotta mbeto wala kotta ngonzo, âla tî tî wo hîo hîo. Sô ayeke kîridûga tî ngbanngo finî sô ayeke leke terê tî zo nî tî tiri wala tî kpê.

Âmmbeni, terê tî ã alîngbi tî gua na ndô tî fufu lêfî sî wonngo-pupu na lorro fu fu fu angbâ tî gue aninga na yongôro tângo, sî zo adutî nzônî na yâ tî terê tî lo âpe. Wowôo wonngo-pupu ayeke mbênî sêngê kodê sô alîngbi tî mû na mo mabôko na dirringo kîridûga tî ngbanngo-finî, ngâ na dirringo sêbê tî ã tî mbeto na tî gbâkâ mbeto.

Sâra kuamannda sô na gbenî sô nzîna ngbonga 5-10 na lâ ôlo-ôko.

Alîngbi tî kpêngba na tonngo-ndânî kpâa, me na sallango-nî lâkwê-lâkwê, ayeke kpêngba mbênî pèpe. Tîngana mo sâra nî na ndembê sô mo yeke wo terê tî mo, fadê terê tî mo adâ bê tî lo hîo na sîriri tî lo. Sô alîngbi tî edêe mo tî dîri mbeto na bê tî mo lâkwê sô asâra mo, sî aedêe mo ngâ tî savâa hîo na pekô tî gbâkâ mbeto sô asî na mo.

Dâdê 1

Lanngo na pekô tî mo wala dutî na nndofô ndo, kate na nduzzu, gerê adô sêse.

Dâdê 2

Zîa mabôko ôko na ndô tî yâ tî mo, mo zîa mbênî na ndô tî kate tî mo.

Dâdê 3

- Gbôto pupu na kate yakerre-ngbonga 4
- Bata nî yakerre-ngbonga 4

Dâdê 4

Lakwê sô mô hûru pupu nî na gîgî yakerre-ngbonga 6, tene “wo bê tî mo” (wala mbênî tenne sô alîngbi tî dè bê tî mo).

Dâdê 5

Kîri mo gbôto pupu nî tîngasô ngbiii fâ tî mbeto, bê wâ-wâ, wala gbâkâ mbeto ahôn kwê kwê kwê sî.

Âmmbeni, âfâ nî ayeke kîri daä na pekô tî kêtê tângo — sô ayeke na lègê nî. Ngbâ gî na sallango Kodê tî Wowôo Wonngo-pupu fânî gbânî ngbiii akâi sî.

KUAMANNA: Bata yê otâ na li

Fonga kodê sô ngbii piî, mîngi nî tòngana mo yeke na yâ tî pâsi ndâli tî âgbunngo-li tî mo na âssebe tî mo.

Tòngana ë yeke na panzêe wala na mbeto, ë nguru gĩ ndo ôko na yâ tî âgbunngo-li, âdâbê, âssebe, na âginngo-bê na âyê sô ahôn awe wala na mbeto tî kêkerêke tî ë.

Battango li tî ë na ndô tî baanngo-ndo, manngo-gô, ndunngo-yê, manngo-fion na manngo nzerrengo tî yê ayeke mbênî ngangü ngôbo tî kîri hîo na gbunngo-li tî ë na ndô tî ndembê tî fadësô sô ë yeke daä na sîrriri sô.

Wo terê tî mo kêtê sî. Wese nî, mo tene tenne tî yê sô ayeke sî na mo (tòngana: Mbî yeke na pâsi tî dâ bê tî mbî na yê. Yâ tî kate tî mbî akânga daä). Na pekô nî, bâa ndo na terê tî mo, mo dî irri tî âyê sô na nduzzu:

5

âyê sô mo yeke bâa

4

âyê sô mo yeke
mä na mê

3

âyê sô mo yeke ndü
(wala sô mo yeke mä na porro-terê
tî mo)

2

âyê sô mo yeke mä
fion nî

1

yê sô mo yeke mä
nzerrengo nî

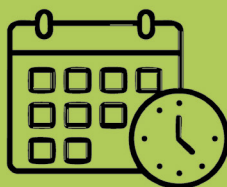
KUAMANNA: Dâ bê tî mo na sô mo yeke na sîrriri

Danngo-bê na ândô tî mo sô mo yê âpe, ngâ na pannzenge mîngi na ndô tî kêkerêke tî mo alîngbi tî mü na mo sîrriri âpe Sêngê kodêto sô mo lîngbi tî sâra nî lâ na lâ ayeke tî dâbê tî mo na sô mo yeke na sîrriri fadësô.

Tongana mo tângbi sô na kodê tî Wowô Wonngo-pupu, alîngbi tî edêe mo mîngi tòngana mo sâra nî lâkwê-lâkwê.

Dâ bê tî mo na ndo sô mo yeke daä taâ fadësô (täpandê nî: Mbî yeke na kubû tî lanngo tî mbî na da tî mbî na Brisbane.)

Dâ bê tî mo na ngbonga tî fadësô (täpandê nî: Ayeke lâyenga, ngb. 5pb (=pekô-bêlâ) Ayeke lanngo/nze/ngû).

Dâ bê tî mo na sô ndo sô mo yeke daä fadësô ayeke ndê mîngi na tî ândô. Fa ndo nî mbîrrimbiri.

Tòngana mo yeke na ndongoro tî sîrriri pèpe, tara tî bâa QPASTT wala mbênî sarawîsi ndê sô mo mä bê na nî.

Fîtasû tî sango 9: Manngo yâ tî kpekpê

Sonngo-kwâ tî tromma alîngbi tî sâra sî terê tî ë na yingö tî ë angbâ na fufu lêfî, sî apûsu ë tî kpê yê sô kwê akpa tî sâra syonî na ë. Mîngi nî, asâra sî bê tî ë adê kpi kpi kpi (anzere äpe sî aso ngâ äpe) ayeke tîngasô tî piafunga ë. Yê sô ayeke sî ngâ lâkwê laâ tî wara dû na yâ tî âdäbê tîtene akânga lêgê na âla sô alîngbi tî yêngi ë ngangü.

Sô kwê sô ayeke kodê sô terê tî ë na yingö tî ë ayeke funga ë na nî laâ, ayeke bata ë ngangü na ndurü tângo, ngâ na yongôro tângo tîngana ë de ë wara sîrriri pèpe. Mawa nî laâ, tângo âhôn mîngi awe sî bemma nî ayeke daä mbênî pèpe, âkîridûga sô alîngbi tî buba sîrriri tî dutî tî ë tî lakwê na yâ tî ndongoro tî ë. Asâra sî ë lîngbi tî wara pâsi tî savâa hîo.

Tî âmmbeni âzo mîngi, nzara tî gasa âdäbê tî tromma wala tî âkpalle tî mbeto ayeke gue yeke-yeke tî kâi lêgê-ôko sô âwâgësi na âdanngo-bê gbâgbru ayeke dîri. Kamême na âmmbeni âzo sô danngo-bê nî ayengi âla mîngi, gassango-nî akpa gî kodê ôko sô angbâ na âla tî sîgî na yâ nî.

Âfâ tî gassango-yê.

- Gassango tî tene tenne tî âkpalle tî ândö wala tî gbû li na ndö nî
- Kotta nzara tî dutî yamba na âzo, ândo wala âkualî sô azîngo katiri däbê tî ândö
- Gassango âsango na âtenne tî koddoro tî mo
- Girrisango-däbê wala warrango dû na däbê tî mo tîngana penzengoi wala kûne nzîna yê
- Duttingo na dedêe bê kpi kpi kpi (dedêe sêbê)
- Nzara tî dutî mo ôko
- Sallango kua wala ngâ gbânî tî gasa däbê
- Bâa tîngana tângo ayeke hön gî yeeke, bâa-mo-tene na yâ tî summa wala mo yeke na yâ tî terê tî mo äpe.
- Nyongho samba, maimâi, na pikkango-zegê tî girisa däbê

Gassango ayeke mbênî yê sô zo laâ ayêda yeddango tî sâra nî pèpe. Gassango ayeke ngâ sô sî mo mô gbâ tî kua tî sâra, tîngasô sî mo dä bê tî mo na kpalle tî ândö tî mo äpe. Wala mo lîngbi tî bâa terê tî mo tîngana tî sâra mbênî yê ôko äpe, wala tî lonndo na gbogbo sî mo lê kua tî lâ nî äpe. Mo lîngbi tî gî tî sâra gî ngâ: baanngo sînga tî mo, wala baanngo talâtu anînga. Âmmbeni âzo atî tî nyön samba, maimâi, wala tî pîka zegê tî girisa na âyenngingo däbê. Sô kwê alîngbi tî dû âmmbeni kpalle na ndö nî tîngana pappango na âsewwa, bubbango-nginza, na gwenngo na polîsi.

Atâa sô ë lîngbi tî mä âkîridûga sô pendere, gassango-nî lâkwê-lâkwê alîngbi tî gâ na ë pâsi na ndâ nî, tî gbânzi ë tî sâra âmmbeni yê sô ë yê tî sâra, tî dîri nzönî tî dutî tî ë na gbenî.

Mo lîngbi tî sâra nî

Mô dutî na mbênî sîrriri ndongoro awe, yenngingo-bê ngbanga tî pâsi tî dâbê ayeke dîri lo-ôko na tângo, lègë-ôko na nzara tî gassango âdäbê tî ândö. Na mabôko sô âwa tî âla na âwavaka na âsarawîsi tîngana QPASTT ayeke mû na âla, âwasökwâ alîngbi tî kîri tî bâa terê tî âla na sîrriri, ngâ tîngana taâ âwakodoro na Osotraly.

Âkodëto tî kîri na gîgî tî mo na kêtê gassango-ndo.

- Dä bê tî mo na sô: ayeke lègënî, sî ngâ zo alîngbi tî mä nî tîngana mo gasa âkatiri dâbê.
- Hînga sô âmmbeni gassango-yê ayeke na lègë nî agâ na savâa, me hânge na gassango-yê sô alîngbi tî buba dutî tî mo na âmbâ tî mo wala nzönî tî dutî tî mo.
- Sâra yê sô a fa na yâ tî *Kêtê Wanngo tî Savâa na pekô tî Tromma* tî gbûnga âdäbê tî mbeto wala âmbeto
- Tîngana mo yeke na sîrriri ndo fadësô, dä bê tî mo na nî lâkwê. Tîngana mo yeke na sîrriri ndongoro âpe, gî lègë tî tângbi na QPASTT wala na mbênî sarawîsi sô mo mä bê na nî.
- Na gwenngo na nî yeeke, tara tî sâra mbênî yê sô ayeke yamba na ndongoro sô mo hînga nî awe, wala sô ayeke finî na mo. Ayeke kotta nzönî yê mîngi tîtene mo kuni pa nye laâ, lâwa na na ndo wa laâ mo sâra nî, sî ngâ mo gâ ndurü awe?! Mo lîngbi tî sâra sô na mbênî wawanngo sô fadë aedêe mo tî sâra nî na mbênî kodë sô akpêngba na mo pèpe sî ayeke ndofô na mo.
- Tîngana mo yeke nyôn hârêge, maimâi, wala mo yeke pîka zegë – tene tenne na GP tî mo, mbênî îtä sô mo mä bê na lo, wala QPASTT. Munngo-mabôko ayeke daä, GP tî mo na QPASTT alîngbi tî tângbi mo na âsarawîsi sô.
- Tene toli tî mo. A lîngbi tî sô nî na yâ tî mbetti-sango na mbênî wawanngo wala mbênî îtä sô mo mä bê na lo

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dîngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 10: Manngo yâ tî gbyanhngo li tî mo na lêgë sô mo yeke bâa na terê tî mo-wanî, âmbâ tî mo na âyê tî gîgî.

Na pekô tî kpalle tî tromma wala tî kotta mbeto sô asî na âla, âzo mîngi atondo atene mabê tî âla na âla-wanî, na âmbâ tî âla âzo, ngâ na gîgî mobimba agbîan. Tâpandë nî, âzo alîngbi tî bâa gîgî tîngana mbênî syonî ndo, zo alîngbi tî mã bê na mbâ tî lo zo âpe, kpalle sô abuba tî lo ânî bîanî-bîanî awe. Mabê tî âmmbeni âzo na Nzapâ agbîan na pekô tî kpalle tî tromma sô asî na âla.

Âfinî mabê sô alîngbi tî gã na ë na ngangü sêbê tîngana mbeto, kamenne, seenngo bê na ngonzo. Âmabê sô alîngbi ngâ tî kanga terê tî ë lâkwê na lêfî tî kü mbênî kotta syonî sô alîngbi tî sî ânde na ë. Mîngi nî, âzo ayeke kîri terê tî âla na pekô ndâli tî sô ângangü sêbê sô asâra sî âla tî bubba, asâra kamenne wala agbû li tî âla yuu, sî na ndâ nî, âla lîngbi tî bâa tîngana âla yeke sîgî daä âpe.

Mo lîngbi tî bâa na terê tî mo-wanî wala na terê tî âmbâ tî mo

- Ângangü sêbê sô anînga tîngana nzeenhngo bê, mâzamä, sesêe bê, ngonzo, kamenne, taâ-mbî-laâ?!
- Kenngo tî sâra âmmbeni kualî sô zo nî ayê ka mîngi, pâsi tî wara nyâ na nzönî dutî
- Girisa békü wala ndâ tî gîgî
- Duttingo na pâsi tî mã bê na âzo, ginngo lâkwê tî hînga ndâ tî sallango-yê tî âla, baanngo gîgî tîngana sîrriri ndo mbênî âpe
- Baanngo-terê tîngana wasyonî, sallango ngangü kamenne wala kpikpîi bê ndâli tî mbênî kpalle sô ahön ngangü tî mo taâ mîngi
- Sallango pâsi na terê tî mo ngbanga tî sô mo sô tî mo kwâ sî mo zîa âsewwa na âwavaka tî mo na pekô
- Bâa terê tî mo tîngana zo sô kpalle sô alakata lo sî lo buba awe
- Mo bâa tîngana mo yeke zo mbênî âpe, sî mo hînga ngâ nye laâ mo lîngbi tî kü na gîgî âpe
- Mo bâa terê tî mo ndê na poppo tî âmbâ tî mo sî mo yeke tirika tî gã tîngana zo kwê
- Ngangü ngonzo na nzara tî to kurâ na terê tî âzo sô a bâa âla tîngana âwagündâ tî kpalle nî, wala na terê tî âdôngbi na âzo sô amä bê tîngana ânî âpe
- Ngangü sêbê na zyanngo-bê ndâli tî yê kwê sô agirisa

Atâa sô mbeto ayeke daä mîngi, wessengo âssebe sô ayeke kôzo dâdê tî manngo ndâ tî âla, lêgë sô mo mã na ndâ tî âkpelle tî kôzo, ngâ tî hînga taâ kotta yê sô ayeke taâ tî nzönî tî mo.

Tromma alĩngbi ngâ tĩ gbĩan âmäbê tĩ ẽ na nzõnĩ nĩ

Âwasökwâ mĩngi atondo atene ânĩ vula nzõnĩ mähê, sô ânĩ baa gĩgĩ tũngana mbênĩ ndo tĩ bẽkũ na passa; wala sô ânĩ wara tufa na passa. Sô alĩngbi tĩ gã na âkotta nzõnĩ yê tũngana maynngo ngangũ tĩ wanĩ, konndengo na ndõ tĩ mo-wanĩ, kpenngbango dutĩ tĩ mo na âzo, ndarä, manngo nzerrengo tĩ gĩgĩ, lonndongo na pekõ tĩ pâsi, ngangũ mähê na âbogoma tĩ gĩgĩ.

Na ânzõnĩ sannzema sô âwasökwâ mĩngi awara lęgê tĩ sãra gĩgĩ pendere na kpenngba ndânĩ daã na Osotraly.

Âgbunngo-li tĩ ẽ na ndõ tĩ tromma ayeke ndũka nzõnĩ duttingo tĩ ẽ

Âgbunngo-li tĩ ẽ na ndõ tĩ ndâ nĩ nye sĩ tromma asĩ wala ẽ kĩri dũga na âkpalle sô tũngana nye ane taã bĩanĩ na ndõ tĩ nzõnĩ dutĩ tĩ ẽ. Ayeke na lęgê nĩ tĩ tara tĩ mã yã tĩ yê sô asĩ na ẽ, me ângangũ pâsi tĩ sêbê bũngbi na tromma tĩ dãbê asãra sĩ ayeke ngangũ na ẽ tĩ gbũ li na tĩ tene tenne na ndõ tĩ âkpalle sô. Sô alĩngbi tĩ gue na ẽ tĩ vulanga âmâzamã mähê tĩ wattaka na ndõ tĩ ndâ nĩ nye, tũngana nye, sĩ âkpalle sô asĩ, sĩ ngã, asãra nye na mbĩ, na âmãbã tĩ mbĩ, na gĩgĩ mobimba. Âmähê tĩ mãzamã ayeke yêngi zo mĩngi sĩ ayeke gbânzi lo tĩ savãa.

Atãa sô ayeke ngangũ, tennengo tenne tĩ âgbunngo-li tĩ ẽ na âsêbê tĩ ẽ na mbênĩ wawanngo wala mbênĩ watunngo alĩngbi tĩ edêe ẽ tĩ mã yã tĩ pâsi sô asĩ na ẽ na nzõnĩ lęgê nĩ.

Dã bê tĩ mo:

- Ayeke puse yê tĩtene gbunngo-li tĩ ẽ, sêbê tĩ ẽ, na mähê tĩ ẽ na ndõ tĩ ẽ-wanĩ, âmãbã tĩ ẽ na gĩgĩ tĩ ẽ agbĩan tũngana mbênĩ kotta kpalle asĩ na ẽ
- Ayeke lęgê nĩ, ẽ lĩngbi tĩ mã nĩ pendere, tĩ gasa gbunngo-li na ndõ tĩ âkpalle sô ayêngi zo
- Âgbunngo-li tĩ ẽ na âssebe tĩ ẽ ayeke kotta yê mĩngi. Âla lĩngbi tĩ edêe ẽ tĩ mã yã tĩ yê sô ayeke wara ẽ.
- Tennengo tenne tĩ yê sô asĩ na ẽ na mbênĩ zo sô ẽ mã bê na lo alĩngbi tĩ mũ mabõko tĩ mã yã tĩ âgbunngo-li tĩ ẽ, âssebe tĩ ẽ na âyê sô asĩ na ẽ.
- Tromma alĩngbi ngâ tĩ gbĩan gĩgĩ tĩ ẽ na nzõnĩ nĩ.

**Tĩ tene tenne na QPASTT wala tĩ hĩnga tenne ahõn sô na ndõ tĩ
âsarawĩsi tĩ ẽ, iri 07 3391 6677 wala gue mo baa qpastt.org.au.**

QPASTT ayeke Pialõkua tĩ Queensland têtĩ munngo-mabõko na âwasökwâ tĩ Nonnongo-zo na tĩ Tromma. Ayeke dõngbi tĩ âwawaka sô ayeke mũ âsarawĩsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tĩ hinngango-ndo na âzo sô a nõno âla wala sô abãa pâsi na tromma tĩ âwakpê Ândokua tĩ QPASTT ayeke na ndo kwê na yã tĩ Queensland.

Fîtasû tî sango 11: Lêgë tî gbûnga âkotta sêbê - ngonzo

Hînga âfâ tî zeenngo-mo

Mîngi nî, âssebe na ngonzo ayeke kokono ka. Töngana mo hînga âfâ tî terê tî mo sô azêe mo na kokkonongo ngonzo nî, mo lîngbi tî gbûnga nî. Mîngi nî, âfâ nî ayeke sô:

**Lê tî mo
amû wâ**

**Yâa gô na
nduzzu**

Kânga gobo

Te pemmbe

Kû sorro

Gbiki

**Dutî kpô. Yê aso
bê tî mo wala
anzere na mo âpe.**

**Sâra terê tî
mo na fanngo
fâ tî mbanna**

Töngana mbênî yê adûga zo syonî wala lo wara tromma, mîngi tî kîridûga ayeke tî sungba na ngonzo, na gbôgbôlinda, wala tî yê tî dë kurä. Âmmbeni, âssebe sô alîngbi tî sâra mbeto na wanî sî lo hînga li tî lo na nye laâ lo lîngbi tî sâra âpe. Mo lîngbi tî sâra ngonzo gî sêssenge töngasô, wala ndâli tî mbênî zo, mbênî ndo wala sêndo sô sî, töngana nye töngana nye, adâ bê tî mo na ândö tî mo.

Zo kwê ayeke sâra ngonzo na mbênî tângo. Sô ayeke lêgë nî. Kwê gbä, âzo mîngi abâa âssebe tî ngonzo, gbôgbôlinda, kenngo-zo kâssakasa, töngana syonî sêbê, sî âla yê tî âla tî wara nî âpe. Âmmbeni abâa atene alîngbi zo asâra ngonzo tî fa âssebe töngana sonngo-bê, wala vundü. Zo alîngbi tî sâra ngonzo tî hõnde ndöbê tî âmmbeni âssebe sô aso ahôn sô wala âssebe tî tinngo-bubba töngana zonngo-bê, kamenne wala mbeto.

Ngonzo ayeke töngana sallango-yê na ngangü wala nzamberre pèpe. Âsô ayeke âlêgë mâzamä tî fa ngangü ngonzo sô alîngbi gî tî gâ na kotta pâsi na âmmbeni kpalle na ndö nî. Âlêgë ayeke daä mîngi tî fa ngonzo tî mo sô sî alîngbi tî sâra syonî na mo wala na âmbâ tî mo pèpe.

Nzönî lêgë tî fa ngonzo tî mo na sîrriri

**Kôzo yê tî sâra tî gbûnga ângangü
sêbê ayeke tî manda âlêgë tî fa nî
na sîrriri. Âkodêto sô na gbenî sô
aedêe âwasökwâ tî gbûnga âssebe
tî ngonzo tî âla.**

KUAMANNA: Gbunngo-li na mbênî yê ndê

Töngana ngonzo agbû bê tî mo ahön ndönî sî ayeke ngangü na mo tî gbû li wala tî leke tenne nî na dedêe bê, **tara tî bâa ndo na ndembê sô mo yeke daä sô, mo gi mbênî nzônî kua tî sâra anînga nzîna-ngbonga 30 töngasô, tângo tîtene bê tî mo adê sî.** Fadê mo wara lègê tî gbûnga ngonzo tî mo nî nzônî töngana bê tî mo adenga kêtê, sî fadê mo kîri ânde tî bâa lègê tî ndâ tî ngonzo tî mo nî na pekô.

**Gbôto kotta
pupu fânî 10**

(bâa Kodê tî Wowôo Wonngo-
pupu na lëmbetti tî pekô)

**Tene tenne na mbênî
zo sô mo hînga lo
lûngbi tî dë bê tî mo**

**Sukûla dedêe ngû
wala sukûla lê tî
mo na dedêe ngû**

Zîa tenne nî yamba

Bâa mbênî sindimäa.

**Sâra mbênî
ngyângunu**

**Pîka mbênî ngombî
wala mã mbênî
mozoko.**

**Sambêla wala sâra
mbênî kualî tî
âwamäbê**

**Sâra kuamannda tî
terê-ngangü anînga
nzîna-ngbonga 20 tî
kêtê nî.**

(kpê lorro, tambûla na
bingo-gerê yongôro, bi bâle)

**Sâra nyâ na mbênî
nyama tî da**

**Tôo bôke wala
sâra makala**

KUAMANNA:

Kodë tî Wowôo Wonngo-pupu

Mîngi nî, tǝngana âzo asâra kotta mbeto wala kotta ngonzo, âla tî tî wo hîo hîo. Sô ayeke kîridûga tî ngbanngo finî sô ayeke leke terê tî zo nî tî tiri wala tî kpê.

Âmmbeni, terê tî ẽ alîngbi tî gua na ndǝ tî fufu lêfî sî wonngo-pupu na lorro fu fu fu angbâ tî gue aninga na yongôro tango, sî zo adutî nzônî na yâ tî terê tî lo âpe. Wowôo wonngo-pupu ayeke mbênî sêngê kodë sô alîngbi tî mû na mo mabôko na dirringo kîridûga tî ngbanngo-finî, ngâ na dirringo sêbê tî ẽ tî mbeto na tî gbâkâ mbeto.

Sâra kuamannda sô na gbenî sô nzîna ngbonga 5-10 na lâ ôlo-ôko.

Alîngbi tî kpêngba na tonngo-ndânî kpâa, me na sallango-nî lâkwê-lâkwê, ayeke kpêngba mbênî pèpe. Tǝngana mo sâra nî na ndembê sô mo yeke wo terê tî mo, fadê terê tî mo adâ bê tî lo hîo na sîrriri tî lo. Sô alîngbi tî edêe mo tî dîri mbeto na bê tî mo lâkwê sô asâra mo, sî aedêe mo ngâ tî savâa hîo na pekô tî gbâkâ mbeto sô asî na mo.

Dâdë 1

Lanngo na pekô tî mo wala dutî na nndofô ndo, kate na nduzzu, gerê adô sêse.

Dâdë 2

Zîa mabôko ôko na ndǝ tî yâ tî mo, mo zîa mbênî na ndǝ tî kate tî mo.

Dâdë 3

- Gbôto pupu na kate yakerre-ngbonga 4
- Bata nî yakerre-ngbonga 4

Dâdë 4

Lakwê sô mô hûru pupu nî na gîgî yakerre-ngbonga 6, tene “wo bê tî mo” (wala mbênî tenne sô alîngbi tî dë bê tî mo).

Dâdë 5

Kîri mo gbôto pupu nî tǝngasô ngbiii fâ tî mbeto, bê wâ-wâ, wala gbâkâ mbeto ahôn kwê kwê kwê sî.

Âmmbeni, âfâ nî ayeke kîri daâ na pekô tî kêtê tângo – sô ayeke na lêgê nî. Ngbâ gî na sallango Kodë tî Wowôo Wonngo-pupu fânî gbânî ngbiii akâi sî.

KUAMANNA:

Bata mbetti-kâpâ

Sû pekô tî yê sô kwê apasêe na ndembê sô ngonzo aso mo sô.

Sô ayeke edêe mo tî hînga mbîrrimbiri âmarâ tî ngonzo, âfâ tî kêba, na nye laâ ayeke zîngo ngonzo tǝngasô sî mo lîngbi tî mã yâ tî âsêbe sô nzônî sî mo lîngbi tî gbûnga nî tǝngana asî.

Gue na lêmmbetti tî pekô.

Kêtê wanngo tî sâra kua na mbetti-kâpă tî lâ ôko-ôko

- Sû na lê tî mbetti-kâpă nî yê sô aso mo na lêngi wala kêtê na pekô nî.
- Tondo yê sô asî kôzonî sî ngonzo nî agbû bê tî mo.
- Fa ndâ tî sêndo sô azîngo ngonzo nî. Tene gî tenne tî yê sô asî. Fa gî tenne tî âpasema sô apasêe
- Fa yê sô mo mă na yâ tî saterê tî mo (töngana: pembe tî mbî aserêe, bê tî mbî ayeke pîka gu gu gu)
- Fa tenne sô agă na li tî mo wala sêbê tî mo na lêngi sô mo mă ngonzo nî. Nye mbîrimbiri laâ mo bi bê daä? Tenne tî nye laâ mo yeke tene na mo-wanî?
- Gbû li tî mo na sêndo nî fadêsô sô bê tî mo adê awe sô. Mo gbû li tî mo ndê na tî sô mo yeke na nî na ndembê nî sô?

Na sunngo âgbunngo-li na âssebe tî mo, mo yeke wara tango tî dë bê tî mo sî ngâ mo yeke wara gbâ tî âsango tî gbûnga na âssebe tî mo ânde gbândä.

**Sînga tî iră (ngbonga 24):
13 11 14**

**Sînga tî iră tî âmôlengê
(ngbonga 24):
1800 55 1800**

**Sînga tî îri Danganga
tî Queensland têtî
Kobêla tî li :
1300 642 255**

Töngana ayeke ngangü na mo tî gbûnga âssebe tî ngonzo

Töngana ayeke ngangü na mo tî gbûnga âssebe tî ngonzo, sî mo bâa mo tene mo lîngbi tî sâra syonî na terê tî mo-wanî wala na terê tî mbênî zo, îri ndo hîo tîtene a edêe mo. Îri mbênî wawanngo, mbênî ită tî mabê wala wavaka, wala mbênî watunne.

Mo yeke wara na gbenî ge âmmbeni ânomoro tî sînga tî âsarawîsi ge na Osotraly sô ayeke zî ngbonga 24 na yâ tî lanngo ôko, lanngo 7 na yâ tî yenga ôko, sô sî âwakua tî yâ nî amanda tî mă yâ tî âpanzêe sô, sî âla lîngbi tî edêe mo na kpalle sô. Âwagbyanhngbingo-tenne ayeke daä töngana mo bezôa âla. – Hûnda gî hunndango.

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwawaka sô ayeke mü âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 12: Kodë tî kâi ngangü sêbê – lêgë kwê akânga, gîgî avûko, yê ôko anzere na mo äpe.

Na pekô tî tromma sô abuba yê tî âla kwê, âzo mîngi ayeke na bêtü mbênî äpe, sî âla bâa ndâ tî gîgî tî âla äpe, kûne nî, tóngana âla bâa atene sallango nzönî na sallango yê tî mbîrimbiri ayeke na ndâ tî lo äpe. Âmmbeni zo atondo atene kamenne na kpikpîi bê asâra âni ndâli tî âyê sô âni sâra wala sô âni sâra pèpe. Âssebe sô alîngbi tî bi zo na yâ tî bê-vundü anînga, sî lo girisa ngyâ, sî lo zî terê tî lo yamba na poppo tî âfombâ na âsewwa.

Tennengo tenne tî âkpalle nî, ngâ na lêgë sô mo mü tî mä yâ nî, na mbênî zo sô mo mabê na lo, tóngana wawanngo wala mbênî wavaka, alîngbi tî sâra nzönî mîngi na mo tî hön ndô tî âssebe sô. Âzo mîngi akîri awara bêtü na ngyâ na yâ tî gîgî tî âla na pekô tî sô a mü na âla sîrriri lêgë tî tene toli tî gîgî tî âla na manngo yâ tî kpalle sô awara âla, na mbênî zo sô amâ âla sân tî fâa ngbanga tî âla.

Âkodëto tóngana mo bâa mo tene mo yeke girisa bêtü, ndâggigi na bogoma.

Sâra kuamannda lâkwê-lâkwê

Pialeke âkualî:

“Na ngû sô ahön sô, mbî mä atene birä atî na koddoro tî Sudäan sô môlengê ti mbî tî kôli, mamâ tî mbî na îtä tî mbî tî kôli, – âla kwê, ayeke kâ. Bêtü asîgî na bê tî mbî kwê, bâa-mo-tene âtî mbî kwê ayeke yîko. Me mbî wara wanngo, sî na pekô nî, wakippingo na mbî âiri mbî, sô âla bâa nî na talâtu, sî mbî tene ‘Wêeeh, andâa mbênî zo ayeke panzêe na mbî o! Mbî yeke mbî ôko äpe.”

Mbênî kiliyân tî QPASTT

Piabata lâkwê nzîna ngbonga 30 tî tambûla wala tî sâra kualî-ngunu fânî 3-4 na yâ tî yenga ôko. Sallango-kualî, mîngi nî, na gîgî alîngbi tî denga bê tî ë sî akâi vundü na mbeto.

Sallango terê tî ë andûka âbibê tî ë na âssebe tî ë. Kû tîtene terê tî mo ayâpu awe sî mo sâra âkualî sô anzere na mo wala sô mo bâa ndâ nî daä. Na sallango âkualî sô, atâa sô tî bê tî ë laâ kwê pèpe, kêê na kêê bê-vundü tî ë ayeke gbân tî gâ nzönî. Pialeke ânzerrengo kualî na ndânî daä lâllakwe.

Têngbi na âmbâ tî mo:

Sâra yê kwê na singîla:

Yêda na yê:

Bâa kuamannda: Yenngo-daä na âssebe tî mo na lêmbetti tî pekô.

Tene tenne na GP tî mo:

Munngo tângo tî dutî na âmbâ ayeke denga bê-vundü sî ë bâa terê tî ë gî ë ôko kôbô zo äpe. Tara tî leke mbênî kualî tî nzönî ndâ nî wala tî sallango-nyâ na âfombâ wala na âwavaka. Bâa lëgë tî linda mbênî bâda wala bûngbi tî âwavaka sô ayeke sâra mbênî kualî sô anzere na mo, tângana ngyângunu, toonngo-kôbe, byâ, dôdô, kuafûe. QPASTT ayeke na gbâ tî âbûngbi tî sêduti, me ë lîngbi ngâ tî edêe mo tî wara mbênî dôngbi ndê wala mbênî bâda na poppo tî âwavaka tî mo sô ayeke na âkualî tî sêduti.

Sêndâginngo-ndo afa atene duttingo na bê tî singîla alîngbi tî edêe âzo tî wara nzönî sêbê ahôn, sî sênî tî âla na duttingo na âmbâ tî âla amâi.

Mbênî sêngê duttingo na bê tî singîla ayeke sô, lâkwê na lâkûi mo gbû li tî mo na ndö tî ânzêre nzêre yê sô mo yeke mô singîla ndâli nî. Tô ndâ nî na âbêtaâ kêtê yê, tângana manngo nzerrengo tî kopo tî kâwa wala fion tî mbênî ndokko.

Na pekô nî, hûnda terê tî mo mo tene nye laâ mo lîngbi tî mô singîla ndâli nî lâsô sô akîri ayeke kêtê ahôn lo tî kôzo nî.

Tî kö ndâ nî, hûnda terê tî mo na ndö tî mbênî yê tî nyâ, atâa ayeke kêtê ahôn tî kôzo. Sallango-yê tângasô ayeke lungûla bê-vundü na yâ tî dutî tî mo äpe, me ayeke edêe mo tî dâ bê na ândembê tî nyâ, atâa kêtê nî kwê.

Âmmbeni, lëgë ayeke daä pëpe tî gbîan sêbê tî ë wala sêndo sô asâra pâsi na bê tî ë. Mîngi nî, ë bâa ë tene sêbê tî ë laâ ayeke syonî wala kîrîkiri (täpandë nî: ë bâa bê tî ë akpîi ngbanga tî sô sî anzere äpe sô), sî akîri asâra ë pâsi ahôn tî kôzo. Gassango âsêbê tî ë ngâ ayeke gbôto yâ tî pâsi tî bê tî ë

Yenngo-daä na âssebe tî ë sän tî kassango-nî, danngo bê tî ë na sô âssebe nî ayeke na lëgë nî sî ngâ âla yeke hön, na battango li tî ë na ndö tî ndongoro tî ë alîngbi tî dutî nzönî lëgë tî sonngo sêbê.

Munngo-yorö alîngbi ngâ tî edêe tângana bê-vundü nî anînga mîngi. Munngo-yorö ayeke kâi bê-vundü nî pëpe, me ayeke dîri ngangü nî sî mo yeke mâ nî mîngi pëpe. GP tî mo ayeke mô na mo mabôko tî wara nzönî yorö tî yâpu bê-vundü tî mo na tî gbûnga nî.

Gi mbênî sîrriri ndofô ndo tî dutî daä wala tî yôro terê tî mo daä.. Kânga lê tî mo tîngana mo yê. Gbôto kotta pupu...sî mo hûru nî yeeke na gîgî

1

Bâa terê tî mo

Mo bâa terê tî mo ayeke tîngana nye. Aserêe, ane, wala adutî kpô? Bâa gî nî baanngo na li tî mo sân tî tara tî gbîan yê daä.

2

Gi mo wara sêbê tî mo

Hûnda terê tî mo, mo tene: “Bê tî mbî ayeke tîngana nye fafadêsô?” Alîngbi tî dutî vundû, ngonzo, bê wâ-wâ wala mbênî sêbê ndê. Atâa nye nye kwê, lêgê nî laä.

3

Dî irri tî sêbê nî

Fa tenne tî sêbê nî na mo-wanî, Tîngana sô “Bê tî mbî anzere äpe,” wala “Bê tî mbî gî na nduzzu.” Tîngana mo hînga nye tî fa äpe, tene “Bê tî mbî gî yuu”

4

Zîa nî adutî

Bâa na summa sêbê nî adutî na terê tî mo. Tene na mo-wanî “Ayeke lêgê nî tî mã yê sô. Mbî bezôa tî tiri na nî äpe”.

5

Bâa sêbê nî

Bâa ndo sô mo yeke mã sêbê nî daä na yâ tî terê tî mo. Mo mã nî akono wala ayeke kêtê? Angbâ kpengü wala agbîan ndo? Bâa gî nî baanngo tîngana sô zp ayeke bâa mbîndä na lê tî nduzzu

6

Dutî na nzönî bê na mo-wanî

Tene mbênî nzönî tenne na mo-wanî tîngana: “Ayeke lêgê nî tî mã sêbê tîngasô.” Wala “Mbî yeke na ndo sô ndâlî tî nzönî tî mbî-wanî.”

7

Zîa nî ahôn

Bâa sêbê nî tîngana mbênî sorro tî ngû Ayeke gâ, ayeke hön. Tene na mo-wanî “Ayeke hön”.

8

Kîri na pekô

Kîri mo gbôto mbênî kotta pupu ...sî mo huru nî yeeke na gîgî. Zî lê tî mo tîngana mo gâ ndurü awe.

Âbibê tî sâra syonî na mo-wanî wala na âmbâ tî mo.

Na âmbbeni âzo, tōngana pāsî tî pekô tî tromma nî anînga mîngi, âla ngbasa nî gbâ sî apûsu âla tî sâra syonî na terê tî âla-wanî wala na terê tî âmbâ tî âla.

Âgbunngo-li sô afa atene békü kwê ayîko awe pèpe, atâa sô akpa tî fa nî. Tî taâ tenne nî, âgbunngo-li sô afa atene ngangü pāsî tî sêbê alakata zo nî sî lo lîngbi tî yôo nî LO-ÔKO âpe. Dä bê tî mo na sô munngo-mabôko ayeke daä, ngâ na sô, atâa âssebe sô aso tōngana nye kwê âla yeke hön.

Gue hîo mo gi mabôko tî âmbâ tî mo tî mähê, tōngana mo gbû li tî mo tî sâra syonî na terê tî mo-wanî wala na terê tî âmbâ tî mo.

Tene tenne na mbênî wawanngo, GP tî mo, wala mbênî fombâ wala wavaka tî mo sô mo mä bê na lo. Gbâ tî âsarawîsi ayeke daä tî mû na mo mabôko tîtene mo ngbasa ângangü sonngo sêbê ngâ na âgbunngo-li tî sallango syonî na mo-wanî wala na âmbâ tî mo.

Mô gue na ndo wa tî wara mabôko hîo fafadësô?

Tōngana mo yeke gbû li tî sâra syonî na mo-wanî wala na mbênî zo (wala tōngana mbênî zo ayeke gbû li tî lo tî sâra tōngasô), gerê tî mo kwê, îri ndo hîo na âsarawîsi sô tîtene a edêe mo na lorro

Sînga tî irä (ngbonga 24): 13 11 14

Sînga tî irä tî âmôlengê (ngbonga 24): 1800 55 1800

Sînga tî îri Danganga tî Queensland têtî Kobêla tî li : 1300 642 255

Âsarawîsi tî Kpêkpesë: 000

Âsarawîsi sô azî ngbonga 24 na yâ tî lanngo ôko, na lanngo 7 na yâ tî yenga ôko. Âwagbyanhngbingo-tenne ayeke daä tōngana mo bezôa âla. Mo lîngbi ngâ tî îri Sarawîsi tî Gbyanhngbingo-sû na Gbyanhngbingo-tenne (TIS) na 131 450

**Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî
âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.**

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwawaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pāsî na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 13: Manngo ndâ tî lanngo sô akpë na lê tî mo.

KUAMANNA: Ndembë tî ginngo-bê

Töngana mo tî tî wara panzêe na lâkûi, soro mbênî tango na lâkûi nî tîtene **mo mû nzîna-ngbanga 5-10 töngasô tî sù na mbetti pâsi sô ayeke gia mo sô. Hön nzîna ngbanga sô mo mû sô pëpe.**

Na ndembë nî, sù na mbnetti yê sô mo yeke gi bê tî mo daä wala sô ayeke sêe bê tî mo wala sô ayeke gia mo Soro yâ tî âpâsi tî mo nî na zyanngo ndê âyê sô mo lingbi tî gbûnga na âla sô mo lingbi tî sâra yê daä äpe.

Mîngi nî, âzo sô awara tromma na pâsi ayeke lanngo sùkkpuru-sukkpuru wala yâ tî lanngo tîâla ayeke fâa. Danngo-bê na ândö na panzêe têtî kêkerêke alîngbi tî buba lanngo, sî zo awara lanngo pëpe, azîngo fânî mîngi na yâ tî lanngo, abâa li tî lo syonî. Maynngo nzônî lanngo ayeke kotta yê mîngi ndâli tî nzônî senî kwêzu.

Ndûkä tî syonî lanngo

Syonî lanngo ayeke buba nzerrenge terê tî ë, gbonngo-li tî ë, na âkua tî ë. Na yâ tî âkkete tango tî sîrriri kôzonî na lanngo sô, mo lingbi tî gbû li tî mo na âyê tî ândö, wala tî gi bê tî mo na âpâsi tî fadësô, wala tî wara katiri bibê sî mo lanngo sùkkpuru-sukkpuru. Âsumma kîrîkiri, âwâgësi, wala lanngongo sùkkpuru-sukkpuru ayeke buba lanngo tî mo sî ndahän nî mo nzêen, yê kêê aso mo.

Tango nî âhünzi awe, kâi ndo sô, (atâa mô de mo hünzi nî äpe). Zîa yamba âsunngo-mbetti kwê, hînga mo tene fadë mo bâa lègë tî kpalle nî na gbonngo ndâ nî ndäädë na ndäpêrê. Manda tî yêda na âkpalle sô mo lingbi tî sâra yê daä pëpe sî mo zîa nî ahön.

Kodëto tî mâi lanngo

1 Senga mbênî pumbä têtî tângo tî lanngo:

Senga mbênî pumbä tî denga kôzonî na lanngo tî fa na terê tî mo atene tângo tî wo terê asî awe. Alîngbi tî dutî dikkongo-mbetti, sambêla, gbottongo kotta pupu, wala sukkulango-ngû.

2 Dîri panzêe tî kotta lâ:

Fonga âkodê tî wonngo-terê tōngana gbottongo kotta pupu, gbottongo yâ tî terê yeeke, sambêla wala tambûla tî lâ ôko-ôko tî gbôto yâ tî gerê. Âkualî sô ayeke edêe tî tomba panzêe na kotta lâ, sî zo alîngbi tî lanngo nzônî na bî.

3 Leke ndofô ndo tî lanngo daä:

Kêba sî ndo tî lanngo tî mo nî adutî vukkongo ndo, sîrriri ndo, na nzônî sêndowâ, sî mo wo terê daä nzônî. Vo nenêe ndofô mataläa na koli, ngâ mo kêba sî âridôo azîa lâ alî pèpe.

4 Wese âsallango-yê tî mo sô alîngbi tî sâra syonî na mo:

Zîa tî lanngo na kotta lâ, tî yatula anînga na ndö tî sînga tî mo tî bozö, tî bâa talâtu na gbogbo. Dîri nyonhngo ngangü samba, kâwa, tenngo nenêe kôbe kôzonî na lanngo — nyön kâwa na pekô tî ngbonga 2pb (pekô-bêlâ) pèpe, te ngâ kôbe pèpe na yâ tî ngbonga 3 kôzonî na lanngo.

5 Gue na gbogbo, mo zîngo lâkwê na ôko ngbonga.

Gue na gbogbo, mo zîngo lâkwê na ôko ngbonga. Sallango ôko yê lâkwê na ôko tângo ayeke lônzi mbembe tî yâterê tî mo

6 Âmmbeni ngôbo tî sallango-yê:

- Lonndo na gbogbo tōngana mo lîngbi tî lanngo äpe. Sâra mbênî yê sô awôko terê tî mo ngbii lanngo atara tî nzi mo, na pekô nî mo kîri mo tara
- Yêda na nî sô mo lanngo syonî na bî. Dä bê tî mo na sô mo lîngbi tî tara nî kêkerêke
- Sô mo lanngo äpe sô, zîa sî bê tî mo agi mo daä äpe. Zîa tî gi bê tî mo
- Bembe sâa tî mo äpe Tōngana mo yê, senga irä daä tî bata li tî mo kpô.
- Kuamannda tî lâ ôko-ôko. Tara tî sâra kuamannda nî nzîna-ngbonga 30, me sâra nî pèpe na yâ tî nzîna-ngbanga 3-4 kôzonî na lanngo.
- Sâra mbênî yê sô alîngbi tî denga mo. Tara âkualî tî wonngo-pupu, zîngo-bê, sambêla, wala mbênî fonnga tî tennengo-toli tîtene zo alanngo.

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwawaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 14: Baanngo-li kîrîkiri na syonî summa

Âzo sô awara tromma alîngbi tî lanngo sùkkpuru-sukkuru wala tî bâa syonî baanngo-li. Na pekô tî tromma, kpêli ayeke tara tî mã ndâ tî yê sô asî sô. Nî laâ ngangü däbê wala sêbê alîngî tî zîngo na yâ tî baanngo-li. Syonî baanngo-li ayeke lêgê sô kpêli awara tî neka âsyonî kpalle tîtene lo sîgî na yâ nî. Ayeke mbanna tî mo äpe, sî afa ngâ atene mbênî yê asavâa na mo äpe pèpe.

Tromma andûka mbâgê tî kpêli sô amba mbeto na däbê. Asâra sî âsumma na âsyonî sùmma alîngbi tî kpa bêtaâ tenne, sî tommbango-nî ayeke ngangü.

Syonî summa alîngbi tî zîngo âmbâgê tî tromma nî tîngana baanngo-yê, manngo -gô, âssebe tî yâ tî kpalle nî. Âmmbeni, baanngo-li nî alîngbi tî dutî ndê me na mbeto daä lâkwê. Täpandê nî, mo lîngbi tî suma mo yeke na lê tî tobbema wala gburuga atyâa mo. Mo lîngbi tî zîngo na mbeto, na sonngo bê wala na kpenngo li yuu. Mo lîngbi tî zîngo na gbikî wala na pâsi tî wonngo-pupu.

Nye laâ alîngbi tî edêe mo?

Manngo ndâ nî

Dä bê tî mo na sô syonî summa ayeke gâ mîngî na pekô tî tromma. Ayeke lêgê sô kpêli tî mo awara tî tara tî mã ndâ tî yê sô asî sô.

Âkodê tî gbunngo-sêse.

Tîngana mo zîngo na syonî summa, tara tî gbû sêse na baanngo-ndo na ndongoro tî mo

KUAMANNA: Bata yê otâ na li

Fonga kodê sô ngbii pîi, mîngi nî tîngana mo yeke na yâ tî pâsi ndâlî tî âgbunngo-li tî mo na âssebe tî mo.

Tîngana ë yeke na panzêe wala na mbeto, ë nguru gî ndo ôko na yâ tî âgbunngo-li, âdäbê, âssebe, na âginngo-bê na âyê sô ahôn awe wala na mbeto tî kêkerêke tî ë.

Battango li tî ë na ndö tî baanngo-ndo, manngo-gô, ndunngo-yê, manngo-fion na manngo nzerrengo tî yê ayeke mbênî ngangü ngôbo tî kîri hîo na gbunngo-li tî ë na ndö tî ndembê tî fadësô sô ë yeke daä na sîrriri sô.

Wo terê tî mo kêê sî. Wese nî, mo tene tenne tî yê sô ayeke sî na mo (tîngana: Mbî yeke na pâsi tî dä bê tî mbî na yê. Yâ tî kate tî mbî akânga daä). Na pekô nî, bâa ndo na terê tî mo, mo dî irri tî âyê sô na nduzzu:

Gue na lêmbetti tî pekô.

KUAMANNA: Bata yê otâ na li

5 Âyê sô mo lîngbi tî bâa (töngana finêtre, yângâda, gbelida, âkekke, âmabôko)

4 âyê sô mo lîngbi tî mă na mē (töngana ngûnzapă, toto tî ândeke, toto tî âkutukutu, wonngo-pupu)

3 âyê sô mo lîngbi tî ndû wala sô mo lîngbi tî mă nî na ndö tî terê tî mo (töngana balangëti)

2 âyê sô mo lîngbi tî mă fîon nî (töngana yommo, shampwen)

1 yê sô mo lîngbi tî mă nzerrengo-nî (töngana mâpa na lâi tî ndângbâ tenngo-yê)

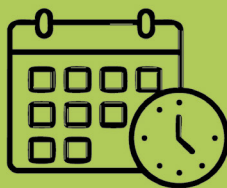
KUAMANNA: Dä bē tî mo na sô mo yeke na sîrriri

Danngo-bê na ândö tî mo sô mo yê âpe, ngâ na pannzenge mîngi na ndö tî kêkerêke tî mo alîngbi tî mü na mo sîrriri âpe Sêngê kodêto sô mo lîngbi tî sâra nî lâ na lâ ayeke tî däbê tî mo na sô mo yeke na sîrriri fadësô.

Tongana mo tângbi sô na kodê tî Wowôo Wonngo-pupu, alîngbi tî edêe mo mîngi töngana mo sâra nî lâkwê-lâkwê.

Dä bē tî mo na ndo sô mo yeke daä taâ fadësô (täpandë nî: Mbî yeke na kubû tî lanngo tî mbî na da tî mbî na Brisbane.)

Dä bē tî mo na ngbonga tî fadësô (täpandë nî: Ayeke lâyenga, ngb. 5pb (=pekô-bêlâ) Ayeke lanngo/nze/ngû).

Dä bē tî mo na sô ndo sô mo yeke daä fadësô ayeke ndê mîngi na tî ândö. Fa ndo nî mbîrrimbiri.

Töngana mo yeke na sîrriri ndongoro âpe, gî lëgë tî tângbi na QPASTT wala na mbênî sarawîsi sô mo mă bē na nî tî wara mabôko na tunge. Mo lîngbi ngâ tî tara âkuamannda tî Dùbli lëfî na Fîtasû tî sango 7: Manngo ndâ tî däbê tî mbeto (wâgësi) na lëgë tî tomba nî

Mîngi nî, tǝngana âzo asâra kotta mbeto wala kotta ngonzo, âla tî tî wo hîo hîo. Sô ayeke kîridûga tî ngbanngo finî sô ayeke leke terê tî zo nî tî tiri wala tî kpê.

Âmmbeni, terê tî ẽ alîngbi tî gua na ndǝ tî fufu lêfî sî wonngo-pupu na lorro fu fu fu angbâ tî gue aninga na yongôro tango, sî zo adutî nzônî na yâ tî terê tî lo âpe. Wowôo wonngo-pupu ayeke mbênî sêngê kodë sô alîngbi tî mû na mo mabôko na dirringo kîridûga tî ngbanngo-finî, ngâ na dirringo sêbê tî ẽ tî mbeto na tî gbâkâ mbeto.

Sara kuamannda sô na gbenî sô nzîna ngbonga 5-10 na lâ ôlo-ôko.

Alîngbi tî kpêngba na tonngo-ndânî kpâa, me na sallango-nî lâkwê-lâkwê, ayeke kpêngba mbênî pèpe. Tǝngana mo sâra nî na ndembê sô mo yeke wo terê tî mo, fadê terê tî mo adâ bê tî lo hîo na sîrriri tî lo. Sô alîngbi tî edêe mo tî dîri mbeto na bê tî mo, lâkwê sô asâra mo, sî aedêe mo ngâ tî savâa hîo na pekô tî gbâkâ mbeto sô asî na mo.

Dâdë 1

Lanngo na pekô tî mo wala dutî na nndofô ndo, kate na nduzzu, gerê adô sêse.

Dâdë 2

Zîa mabôko ôko na ndǝ tî yâ tî mo, mo zîa mbênî na ndǝ tî kate tî mo.

Dâdë 3

- Gbôto pupu na kate yakerre-ngbonga 4
- Bata nî yakerre-ngbonga 4

Dâdë 4

Lakwê sô mô hûru pupu nî na gîgî yakerre-ngbonga 6, tene “wo bê tî mo” (wala mbênî tenne sô alîngbi tî dë bê tî mo).

Dâdë 5

Kîri mo gbôto pupu nî tǝngasô ngbiii fâ tî mbeto, bê wâ-wâ, wala gbâkâ mbeto ahôn kwê kwê kwê sî.

Âmmbeni, âfâ nî ayeke kîri daä na pekô tî kêtê tango – sô ayeke na lègê nî. Ngbâ gî na sallango Kodë tî Wowôo Wonngo-pupu fânî gbânî ngbiii akâi sî.

Mo lîngbi ngâ tî tara Wonngo Saterê na Maynngo sô a fa nî na *Fîtasû tî sango 8: Manngo ndâ tî mbeto, gbâkâ mbeto na fufu lêfî na lègê tî tomba nî*

KUAMANNA:

Kirringo na sênî na pekô tî syonî summa

Kuamannda nî ague na mo tî hînga mbeto sô asâra
mo na yâ tî summa wala syonî summa sî mo tene
kpalle sô ahôn awe sô ayeke daä lâso mbênî âpe.

**Sû na mbetti wala dîko
kuamannda sô na nduzzu
kôzonî sî mo gue mo lanngo,
ngâ na ndembë sô mo zîngo
na summa tî mbeto.**

LÂSÔ (WALA LÂNÎ ÂNDÖ) MBÎ YEKE SÂRA MBETO TÎ:
MÎNGI.

NÎ LAÂ, MBÎ LÎNGBI TÎ BÂA LI TÎ MBÎ SYONÎ SÎ MBÎ ZÎNGO NA:

BÊ TÎ MBÎ AYEKE PÎKA NGANGÜ, NGÂ MBÎ LÎNGBI TÎ DÖ WALA TÎ TOTO. ÂSÎ, FADË MBÎ TENE NA
MBÎ-WANÎ MBÎ TENE AYEKE NGBANGA TÎ SÔ MBÎ YEKE DÄ BÊ TÎ MBÎ: (TENE NDURÜ)

NA PEKÔ NÎ, FADË MBÎ ZÄ WÂ, MBÎ BÂA NDO NA TERÊ TÎ MBÎ, MBÎ DÎ IRRI TÎ ÂYÊ TÎ KUBÛLANNGO
NÎ KWÊ SÔ MBÎ YEKE BÂA.

SÎ MBÎ TENE NA MBÎ-WANÎ MBÎ TENE SÔ SYONÎ SUMMA LAÂ,
AYEKE SÎ NA NDEMBË SÔ PËPE.

Mo lîngbi tî tene nî fânî ûse-otâ sî mo kîri mo lanngo.

Dä bê tî mo:

Lanngo ayeke mû tango sî akîri agâ nzônî. Na hunndango mabôko, mbîrrimbiri nî, na wawanngo tî tromma/
ngëli, mo lîngbi tî wara âkodëto sô alîngbi gî na mo ôko, sî aedëe mo tî ngbasa pâsi nî na mbênî nzônî sîrriri
ngôbo.

**Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî
âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.**

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma.
Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngë na ndêngë na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô
a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 15: Wanngo nî nye, sî alîngbi tî yâpu zo tòngana nye?

Ndo tî Wanngo ayeke mbênî sîrriri ndo tî wanî sô mo lîngbi tî tene tenne tî âpâsi tî bê tî mo na âginngo-bê tî mo na mbênî zo sô amanda tî mă ndo sî lo lîngbi tî edêe mo tî sîgî na yâ nî. Wawanngo tî mo alîngbi ngâ tî sâra lisoro na mo, tî mû mabôko na mo na yâ tî kpalle sô mo yeke na nî, ngâ tî hînga Osotraly ayeke sâra kua tòngana nye.

Tenne sô kwê âla yeke tene ayeke ngbâ gî na poppo tî mo na wawanngo nî (na wagbyanhngbingo-tenne tòngana âla mû mbênî). Tòngana mo-mvenî mo mû yângâ pèpe, a yeke koro tenne nî na mbênî zo pèpe (tòngana tobbema abema finî tî mo wala tî mbênî zo âpe)

Âwawanngo tî QPASTT ayeke sâra kua na nzönî bê na baanngo-mawa, âla manda kûne mbetti gî tî hînga tî sâra kua na terê tî âzo sô a nôno âla, ngâ na terê tî âla sô kwê awara tromma. Âla hînga sô tromma na lonngbingo-terê na yâ tî mbênî finî hinngango-ndo alîngbi tî yêngi mo sî a funda âla tîtene âla tunge mo sî mo sîgî na yâ nî, sî gîgî tî mo abutuma na Osotraly.

Munngo-wanngo alîngbi tî edêe mo tongana nye?

Wanngo alîngbi tî edêe mo tî wara sîrriri sî mo kîri mo
wara bêkû tî sâra gîgî sô ndânî ayeke daä

Wawanngo alîngbi tî sâra kua na mo tî wara na mo lègè tî
sîgî na yâ tî âkpalle tî mo wala tî wara âkodêto sô alîngbi
tî adêe mo tî kâi âsonngo âllefa tî pâsi sô mo yeke baa.
Wanngo alîngbi ngâ tî edêe mo tî tene na gîgî ângangû
sêbê na mbênî ngôbo sô abata sîrriri tî mo sî âla lîngbi
tî yengi mo mbênî âpe.

Âwawanngo tî QPASTT alîngbi ngâ tî mû na mo mabôko
tôngana mo wara pâsi tî kanngango-lègè na Osotraly
Âwawanngo tî QPASTT alîngbi tî gbû kokô tî mo sî mo

wara âgegere yê sô mo bezôa, âla lîngbi ngâ tî tângbi
mo na âmmbeni âsarawîsi.

Ë hînga kwê, zo ayeke mû ka tângo na kanngango-bê tî
savâa. Ë yeke mû mabôko na mo asî na ndâ nî, atâa tî
mo savanngo nî amû tângo ôke kwê.

**Âmmbeni âzo abâa tî âla atene munngo-wanngo
ayeke ndâlî tî âzo sô ayeke na kobêla tî li Âla lîngbi tî
ke tî wara wanngo ngbanga tî sô âla yê sî zo abâa âla
tôngana zo tî fûu âpe.**

**Âmarâ tî lêfâ sô âwasökwâ ayeke na nî sô ayeke
âssenge kîridûga tî taâ lègè nî na pekô tî ângangû
kpalle sô awara âla sô.**

**Tôngana a edêe âwasökwâ nî – na munngo-wanngo –
tîtene âla mã yâ tî âkîridûga sô na ndâ tî sinngo nî, ayeke
sâra âla kotta nzönî mîngi tî hînga atene âkîridûga sô
ayeke na lègè nî, sî âla laâ ayeke na kobêla tî fufulafu
pêpe.**

**Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahön sô na ndö tî
âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo baa qpastt.org.au.**

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma.
Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngé na ndêngé na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô
a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

Fîtasû tî sango 16: Wanngo tî âmôlengê, âmaseka na âsewwa ayeke töngana nye?

Âmôlengê na âmaseka mîngi sô ayeke ândö âwakpê awara tromma torôro wala na kongi nî ndâli tî birä na tomba. Na ndöbê nî kwê, töngana âzo awara lêgê tî savâa na tromma tî âla äpe, âla yeke tûku ndûkâ nî sân tî hînga na ndö tî âmôlengê tî âla. Bê tî âmôlengê nî alîngbi tî yêngi ahön ndönî sî âla yeke na pâsi tî yê zo, âla ke hinngango-ndo tî âkötärä tî âla na âwavaka tî âla.

Kua tî QPASTT na âsewwa, âmôlengê na âmaseka ayeke tî kêba sî tromma akânga lêgê na âla äpe tî kono, tî manda yê na tî butuma na Osotraly.

Munngo-wanngo na âmôlengê na âmaseka

QPASTT ayeke na âwawanngo sô ayeke gi tî sallango-kua na terê tî âmôlengê na âmaseka. Âla mã terê na âsewwa tî mû mabôko na âmôlengê na âmaseka sî âla mã yâ tî pâsi sô asî na âla, sî ngâ âla lôngbi na gîgî tî Osotraly. QPASTT ayeke lê ngâ gbâ tî âbûngbi na âkualî ndâli tî âmôlengê na maseka.

Mîngi nî, âmôlengê ayeke na pâsi tî tene gbunngo-li tî âla na sêbê tî âla na mbupa, sî âwawanngo amû marâ tî kodê ndê ndê tî edêe âla. A dîko na yâ nî kuafûe, ngâ na marâ nî kwê, yenngingo-terê, tôngasô sî âla edêe âmôlengê nî gi tî doroko dâbê tî âla tî tromma nî pêpe, me tî vula terê tî âla, ngâ na manngo -yê na hinngango-yê tî âla

Sallango-ngyâ ayeke yângâ tî âmôlengê, sî yê tî ngâ ayeke âmbupa tî yâ nî. Ê yeke mû mabôko na âmôlengê tî savâa na mbênî ngôbo sô ayeke taâ yê tî terê tî âla. Ndânî laâ ayeke taâ nzônî mîngi tî zîa âla na yâ tî kodêlêgê tî wanngo nî.

Âsewwa alîngbi tî mû mabôko na:

- Edenngo môlengê wala maseka tî âla tî gue na kunngo-kâpâ
- Tenngbingo na wawanngo tî môlengê/maseka tî edêe lo tîtene lo mã yâ tî yê sô ayeke sî na da tî âla.
- Sallango-kua na âwawanngo nî tî wara lêgê tî savâa sô ayeke nzônî ahôn ndâli tî môlengê/maseka tî âla.

QPASTT ane ndarâ tî âsewwa, nî laâ, tôngana âsewwa ayêda âpe, lo lîngbi tî sâra kua na terê tî âmôlengê/âmaseka tî gbe tî ngû 16 âpe.

Munngo-wanngo tî QPASTT ayeke na makatângo pëpe.

Âwawanngo tî ë alîngbi tî sâra kua na mo,
ngâ na môlengê wala maseka tî mo, ngbiii
sûsûka âla wara âbogoma tî wanngo nî
kwê awe sî.

Yê sô mo yeke kü terê tî mo na nî tōngana a mbato môlengê wala maseka tî mo na mbângê tî wanngo:

- Fadê mbênî wakua tî warrango-zo agâ na ndo tî âla tî hînga âbezöa tî sewwa tî âla sî lo mbato âla na âmmbeni sarawîsi sô alîngbi na nî.
- Wawanngo nî alîngbi ngâ tî gue tî bâa môlengê nî wala maseka nî na dambetti tî lo, tî tene tenne na âwafanngo-mbetti tî lo, tî hînga wala môlengê nî wala maseka nî ayeke sâra yê tōngana nye na yâ tî dambetti.
- Na pekô nî, a yeke sû irri tî môlengê/maseka tî mo na yâ tî molongö tî kunngo-wanngo.

- Tōngana a mû mbênî wawanngo na môlengê/maseka tî mo awe, wawanngo nî ayeke têngbi na mo kôzonî sî lo bâa môlengê tî mo, tîtene lo bâa mbîrrimbiri lègë wa laâ lo lîngbi tî mû mabôko na âla na nî nzônî Mo na âla ayeke kuni âbogoma tî wanngo nî, tōngasô, âla kwê ahînga yê sô âla yeke sâra kua na ndö nî na yâ tî âkâpâ tî munngo-wanngo nî.
- Fadê wawanngo nî atêngbi na môlengê nî wala maseka nî na kpengü kâpâ tî sâra kua tî sî na âbogoma nî.
- Fadê wawanngo nî atêngbi na mo lâkwê na kpengü tângo tî tene na mo môlengê/maseka tî mo nî ayeke mâi tōngana nye na yâ tî wanngo nî, tî hûnda mo na ndö tî âsannzema sô mo yeke bâa na da, tî tene tenne na ndö tî âkodêto sô âla lîngbi tî senga na da tî edêe mo na môlengê nî tîtene âla sî na bogoma sô mo kuni.

Lêgë sô tromma ayeke pîka ka na âsewwa

Âpâsi tî senngango nî abûngbi na tî tromma alîngbi tî ndûka sênî tî li tî zo ngâ na nzônî dutî tî âsewwa nî kwê na âhalë tî ânyîtarä tî âla kwê.

Âmmbeni âpendâ tî tromma na tî senngbingo nî sô asî na âsewwa ayeke sô:

- Manngo yâ tî gira tî hinngango-ndo ndê na tî kunngo sallango-terê na Osotraly.
- Ndûkâ tî tromma na zo ôko-ôko na yâ tî sewwa – âbabâ na mamâ/âwabattango-zo, âmôlengê na âmaseka (bâa *Fîtasû tî sango 3: Ndûkâ tî tromma na ndö tî âkangba na Fîtasû tî sango 4: Ndûkâ tî tromma na ndö tî âmôlengê na âmaseka*)
- Âsannzema na yâ tî kua tî baanngo-lêgë tî âzo
- Kurä tî battango âmôlengê na âmaseka, kûne nî, na tângo tî gbyanhngo-ndo.
- Katiri manngo -terê na âbabâ na mamâ
- Baanngo terê tî âla gî âla ôko kôbô na yâ tî kombûka, sî âla hînga pëpe nye tî sâra wala ndo wa laâ tî gue daâ tî wara mabôko

Tunngë tî âbabâ na mamâ na âsewwa

Duttingo babâ na mamâ na yâ tî mbênî finî koddoro alîngbi tî dutî ngangü. Âbabâ na mamâ na âmaseka alîngbi tî du na pâsi tî mã yâ tî gira tî hingango-ndo ndê na sallango-yê sô âzo akü na mbâgë tî âla na Osotraly. Mîngi nî, âmôlengê amanda Anglëe, amâ yâ tî gira tî sêduti na sêhinngango-ndo tî Osotraly hîo ahôn âbabâ na mamâ tî âla, sî alîngbi tî gâ na papa na poppo tî âla. QPASTT ayeke na âkûne gbarrakua ndâli tî âbabâ na mamâ na âwabattango-zo tî edêe âla tî woza âkurä sô na yâ tî sîrriri hinngango-ndo sî âsewwa tî âla abutuma.

Munngo-wanngo na âsewwa

Na QPASTT, âwawanngo sô amanda kua gî ndâli tî âsewwa alîngbi tî mû mabôko na âsewwa tî:

- Kpengba dutî tî âla na poppo tî âla
- Mâi tonngbingo-lö na manngo-terê na yâ tî sewwa nî

- Wara lêgë tî sîgî na yâ tî kpalle tî âla
- Gbû li na ndö tî kurä tî battango-môlengê na yâ tî mbênî ndongoro tî hinnganago-ndo ndê
- Mã yâ tî ndûkâ tî tromma na ndö tî tammbulango tî âsewwa

Munngo-wanngo na âsewwa alîngbi tî dutî ndâli tî zo ôko na yâ tî sewwa nî wala ndâli tî gbâ tî âgame. Alîngbi tî dutî na yâ tî mbênî kubûkua tî ë wala na ndokua ndê sô alîngbi na nî.

Tî tene tenne na QPASTT wala tî hînga tenne ahôn sô na ndö tî âsarawîsi tî ë, îri 07 3391 6677 wala gue mo bâa qpastt.org.au.

QPASTT ayeke Pialökua tî Queensland têtî munngo-mabôko na âwasökwâ tî Nonnongo-zo na tî Tromma. Ayeke dôngbi tî âwavaka sô ayeke mû âsarawîsi ndêngê na ndêngê na nenngo gira tî hinngango-ndo na âzo sô a nôno âla wala sô abâa pâsi na tromma tî âwakpê Ândokua tî QPASTT ayeke na ndo kwê na yâ tî Queensland.

BRISBANE

Sînga: 07 3391 6677

Bêndo tî Brisbane têtî Gira Kôte,
28 Dibley Street,
Woolloongabba, QLD 4102

LOGAN

P: 07 3089 4310

19/390 Kingston Road,
Slacks Creek, QLD 4127

TOOWOOMBA

Sînga: 07 3391 6677

Bêndo tî Toowoomba têtî
Hinngango-ndo Kôte
15 Balabâla Snell (atêngbi na
Balabâla Russell),
Toowoomba, QLD 4350

TOWNSVILLE

Sînga: 07 3391 6677

410 Ross River Road,
Cranbrook, QLD 4814

CAIRNS

Sînga: 07 3391 6677

36 Abbott St,
Cairns City, QLD 4870

qpastt.org.au

 connect@qpastt.org.au

 @QPASTT @QPASTT @QPASTT

ABN: 50 043 097 082 | ACN: 638 201 779